

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE DREPT

ȘCOALA DOCTORALĂ DE DREPT

PROTECȚIA PENALĂ A PROFESIILOR LIBERALE DIN DOMENIUL JURIDIC

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător științific: Prof. Univ. Dr. Tudorel Toader

Doctorand: Mirela Mihaela Elisei (căs. Apostol)

IAȘI

2023

Planul tezei de doctorat

Introducere

Capitolul I. Profesia liberală și nevoia de protecție penală

Secțiunea I. Despre profesiile liberale în general

Secțiunea a II-a. Protecția penală a profesiei liberale

Capitolul al II-lea. Profesiile liberale din domeniul juridic și statutul juridic al persoanelor care le exercită

Secțiunea I. Profesii liberale din domeniul juridic și liber profesioniștii din domeniul juridic.

Secțiunea a II-a. Calitățile pe care le poate avea liber-profesionistul din domeniul juridic în înțelesul legii penale

Capitolul al III-lea. Istoricul reglementărilor cu privire la profesiile juridice liberale și mijloacele de ocrotire a acestora

Capitolul al IV-lea. Constituționalitate la nivel național și ocrotire la nivel supranațional

Secțiunea I. Constituționalitatea normelor naționale

Secțiunea a II-a. Protecția profesiei liberale și a liber-profesionistului la nivel supranațional

Capitolul al V-lea. Protecția juridică prin mijloace de drept penal

Secțiunea I. Mijloace de protecție a profesiei liberale înseși

Secțiunea a II-a. Protecția sediului profesional și a secretului profesional

Secțiunea a III-a: Protecția profesionistului în exercitarea profesiei

Capitolul al VI-lea. Unele aspecte de drept comparat și doctrină străină – analiză interpretativă în raport de dreptul național

Concluzii și propuneri *de lege ferenda*

Bibliografie

Protecția penală în exercitarea profesiilor liberale din domeniul juridic rezumatul tezei de doctorat

Profesiile liberale sunt întâlnite într-o varietate de domenii de activitate, ceea ce determină o diversitate a normelor ce le reglementează. Din dorința de a păstra un anumit grad de armonizare, am ales să analizăm profesiile liberale din domeniul juridic – notari publici, avocați, executori judecătorești, mediatori și practicieni în insolvență – enumerate în ordinea reglementării de către legiuitor. Pe parcursul prezentării vom recurge la o altă ordine decât cea cronologică, în funcție de relația dintre profesia juridică liberală și stat, pornind de la una dintre clasificările formulate în doctrină¹ – în profesii liberale absolute și profesii liberale relative. Vom observa că această clasificare își găsește aplicabilitate inclusiv în legătură cu modalitățile în care sunt reglementate și interpretate mijloacele de protecție a unora dintre principiile fundamentale ale profesiilor liberale din domeniul juridic, precum și cu referire la statutul juridic din perspectiva legii penale a persoanelor ce le exercită (aspecte ce vor fi regăsite în detaliu în primele două capitole ale tezei). Dintre profesiile liberale analizate, avocatura și medierea reprezintă profesii liberale absolute. Profesia de notar public și cea de executor judecătoresc se situează în rândul profesiilor liberale relative. Profesia de practician în insolvență este mai greu de caracterizat la prima vedere. Ea are atât elemente care o apropie de profesiile liberale absolute (independența față de Ministerul Justiției sau altă autoritate publică cu rol de control), dar și elemente care o apropie de cele relative (prin calitățile profesionale pe care le dobândește în concordanță cu Legea nr. 85/2014, în cazul cărora este supus supravegherii din partea judecătorului-sindic). Vom încadra practicienii în insolvență în categoria profesiilor liberale relative, considerând că în activitatea profesională a acestora nu există o independență absolută.

Domeniile de activitate ale liber-profesioniștilor din domeniul juridic reprezintă servicii de interes public. În cazul unora dintre ele, chiar din cuprinsul actelor normative ce le reglementează rezultă acest caracter, precum art. 2 alin. (1) Legea nr. 188/2000 din care rezultă că executorii judecătorești îndeplinesc un serviciu de interes public, dispozițiile art. 3 alin. (1) din Legea nr. 36/1995 ce au un conținut asemănător cu privire la activitatea profesională a notarului public, iar dispozițiile art. 4 alin. (1) din Legea nr. 192/2006 ce prevăd că medierea e o activitate ce prezintă interes public. Deși în cazul avocaților și al practicienilor în insolvență nu avem reglementare expresă, vom observa că și aceștia îndeplinesc servicii de interes public. Dispozițiile art. 38 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 prevăd rolul avocatului de partener indispensabil al justiției, iar prin prisma activităților pe care avocatul le poate îndeplini considerăm serviciile sale sunt de interes public, tocmai datorită importanței pe care o prezintă activitatea desfășurată de către avocat pentru societate. De asemenea, având în vedere categoriile de atribuții specifice practicienilor în insolvență în legătură cu procedurile de insolvență sau cu cele de prevenire a insolvenței, putem considera fără îndoială că și aceștia desfășoară activități de interes public.

Aceste profesii au din punct de vedere organizatoric atât elemente asemănătoare, cât și diferite – ceea ce determină o relație profesională diferită cu statul și cu cetățenii destinatari ai

---

¹ Vom porni de la clasificarea identificată în M. Niculeasa, *Profesiile liberale. Reglementare, doctrină, jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2006, p. 21-22, adaptând însă specificul categoriilor identificate.

serviciilor oferite. Calitatea de profesionist în aceste domenii poate fi dobândită doar de către persoana fizică. Chiar dacă unele forme de organizare a profesiei au personalitate juridică proprie (precum în cazul practicianului în insolvență sau al avocatului), calitatea (de avocat, de practician în insolvență) aparține doar persoanei fizice. Obținerea acestei calități presupune o procedură de admitere în profesie, specifică fiecărei profesii. Dacă în cazul avocatului, notariatului, executorilor judecătorești și practicienilor în insolvență accesul în profesie are loc (de regulă) în baza unui concurs, în cazul mediatorilor accesul în profesie este mai facil, fiind totuși condiționat de urmarea unor cursuri de pregătire profesională. Totodată, validarea obținerii acestei profesii se realizează în cazul avocatului, mediatorului și practicianului în insolvență de către organele de conducere ale profesiei, pe când în cazul notarilor publici și al executorilor judecătorești este implicat Ministerul Justiției în această procedură. Modalitatea de dobândire a calității profesionale poate atrage consecințe în sfera dreptului penal prin calitățile specifice pe care le dobândesc persoanele ce își îndeplinesc activitatea – atrăgând de exemplu calitatea de funcționar public asimilat a executorului judecătoresc și a notarului public.

Toate aceste profesii au organe de conducere autonome, specifice, după cum au și norme de organizare și de conduită proprii (statute, coduri de deontologie profesională). Dacă în cazul avocaților, mediatorilor și practicienilor în insolvență coordonarea profesională și controlul profesional se realizează doar de organele de conducere autonome ale profesiei, în cazul notarilor publici și al executorilor judecătorești în verificarea profesională este implicat și Ministerul Justiției. De asemenea, arhiva executorului judecătoresc este proprietatea statului (art. 63 alin. (2) din Legea nr. 188/2000), după cum este și arhiva notarilor publici (art. 161 alin. (1) din Legea nr. 36/1995).

Profioniștii din aceste domenii au libertatea de a avea clientelă variată, însă în cazul notarilor publici și al executorilor judecătorești există anumite limite teritoriale în desfășurarea activității profesionale. După cum am putut observa, în cazul executorului judecătoresc există și o anumită limitare cu privire la libertatea de a refuza solicitarea unui client. Acești liber-profioniști au dreptul la un onorariu de la clienți pentru activitatea prestată, ceea ce de altfel se află în inima spiritului liberal al profesiei. Onorariile sunt de regulă variabile și diferă de la un profesionist la altul. Cu privire la notarii publici și la executorii judecătorești există totuși reglementări referitoare la limitele maxime ale onorariilor practicate, acestea fiind stabilite prin lege sau prin ordin al ministrului justiției.

Din punctul de vedere al principiilor ce guvernează fiecare profesie, principiul legalității este specific tuturor profesiilor analizate, întrucât exercitarea activităților profesionale se realizează cu respectarea legii. Acesta este primordial în cazul unora dintre profesii (notari publici, executori judecătorești) care sunt garanți ai legalității unor acte. De asemenea, independența profesională este specifică tuturor profesiilor analizate, cei care le exercită având libertatea de a se ghida după propriile cunoștințe și opinii profesionale în exercitarea atribuțiilor profesionale. Dacă în exercitarea profesiilor notarii publici, executorii judecătorești, practicienii în insolvență și mediatorii trebuie să fie imparțiali (neutri față de persoanele cu care interacționează), specifică activității avocațiale este parțialitatea – avocatul fiind dator să depună toate diligențele pentru realizarea drepturilor și intereselor legitime ale clientului său. Secretul profesional este un principiu fundamental în exercitarea oricăreia dintre profesiile analizate, însă acesta are o

semnificație mai largă sau mai restrânsă în funcție de specificul profesiei liberale din domeniul juridic – profesiile liberale absolute fiind în categoria celor în cazul cărora secretul profesional beneficiază de o protecție mai ridicată.

Analizând modalitățile de protecție juridică, legiuitorul reglementează cu titlu de principiu necesitatea ocrotirii unora dintre categoriile profesionale analizate, în legătură cu exercitarea atribuțiilor profesionale. Astfel de dispoziții regăsim în art. 38 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, în art. 4 Legea nr. 51/1995 și în art. 3 alin. (4) din Legea nr. 36/1995. Aceste norme, deși nu cuprind dispoziții concrete cu privire la forma de ocrotire, sunt importante pentru că stabilesc cu titlu de principiu o obligație pozitivă a legiuitorului de a asigura cadrul legal necesar exercitării profesiilor respective în mod independent. Reglementări de acest tip nu regăsim în Legea nr. 192/2006 sau în OUG nr. 86/2006. În afară de anul în care au intrat în vigoare aceste din urmă acte normative nu pot fi identificate unele criterii definitorii în baza cărora legiuitorul să fi prevăzut în unele legislații protecția celor ce exercită anumite atribuții și în altele, nu. De asemenea, lipsa unor mențiuni exprese în legislația specifică medierii sau a profesiei de practician în insolvență nu atrage o lipsă de protecție a acestora – dimpotrivă, legiuitorul ocrotește în mod direct sau indirect și persoanele care exercită o astfel de profesie.

Reglementarea expresă a unei profesii este impusă de nevoia de a satisface un interes public și particular pe care statul îl încredințează spre a fi îndeplinit de anumite persoane. Legiuitorul are îndatorirea de a reglementa atât profesia în sine, cât și condițiile necesare a fi îndeplinite pentru exercitarea acesteia, precum și consecințele exercitării atribuțiilor specifice cu neîndeplinirea condițiilor impuse de lege.

În acest scop, un rol central îl ocupă asigurarea unui corp profesional competent care să se bucure de prestigiu și de bună reputație, deziderat ce ține atât de activitatea legiuitorului, acesta reglementând, prin raportare la fiecare profesie în parte condiții specifice pentru îndeplinirea activității și norme care să asigure protecție în legătură cu desfășurarea activităților specifice, cât și de activitatea organelor profesionale care veghează la respectarea normelor profesionale.

Existența unor norme cu rol de ocrotire a profesiei liberale și a celor ce o exercită are în principal rolul de a garanta independența acesteia și libertatea celor care o exercită de a-și îndeplini atribuțiile profesionale fără teama unor repercusiuni (sub diferite forme) în legătură cu îndeplinirea acestora. În egală măsură, cadrul legislativ are ca obiectiv responsabilizarea liber-profesioniștilor și asigurarea unor servicii calitative pentru persoanele ce beneficiază de acestea.

Cu titlu de concluzii, vom putea observa că profesia liberală reprezintă o noțiune generală ce desemnează o varietate de activități prestate de către persoane care au dobândit o anumită calitate prin studii și care beneficiază de autonomie în desfășurarea activității profesionale. Diversitatea domeniilor de activitate și specificul determinat de fiecare dintre acestea determină dificultatea formulării unui set comun de norme aplicabile tuturor liber-profesioniștilor, chiar și în situația în care ne îndreptăm atenția asupra unui singur domeniu – precum domeniul juridic. Au fost identificate cu rol de principii comune aplicabile profesiilor liberale din domeniul juridic, principii ce presupun independența, autoreglementarea profesională, ocrotirea secretului profesional, însă interpretarea acestora diferă de la o profesie la alta și în funcție de gradul de autoreglementare și autonomie profesională față de stat. Acest din urmă criteriu determină o clasificare utilă în două categorii profesionale – relative și absolute. În prima categorie sunt

încadrate acele profesii liberale din domeniul juridic care, pe lângă stabilirea cadrului general de reglementare a organizării și exercitării profesiei de către legiuitor, păstrează o relație apropiată de stat, prin autoritățile publice ce sunt implicate în diverse aspecte referitoare la profesia liberală. Am considerat astfel că notarii publici și executorii judecătorești fac parte din categoria profesiilor liberale relative având în vedere implicarea Ministerului Justiției în legătură cu acestea (procedura de numire, stabilirea numărului de profesioniști, stabilirea unor limite cu privire la onorarii dacă acestea nu au fost stabilite prin alte dispoziții normative). Am inclus în această categorie și practicienii în insolvență, deși aceștia beneficiază de mai multă autonomie profesională. Alegerea în acest sens a fost realizată luând în considerare că activitatea practicianului în insolvență (indiferent de calitatea pe care o cumulează – administrator al restructurării, administrator concordatar, administrator judiciar, lichidator sau expert judiciar) este în strânsă legătură cu judecătorul-sindic sau cu organele judiciare. Așadar, acesta este supus verificării din partea membrilor puterii judecătorești, considerând din aceste motive că nu pot fi incluși în categoria profesiilor liberale absolute. Această din urmă categorie reunește acele profesii liberale ale căror singură legătură cu statul (în sens larg) este reprezentată de crearea cadrului primar normativ, cu privire la toate aspectele organizării și exercitării profesiei existând autonomie absolută. În această categorie au fost încadrați avocații și mediatorii, având în vedere că specificul acestor profesii determină un grad mai ridicat de libertate în legătură cu organizarea și exercitarea acestora.

Clasificarea în profesii relative și absolute poate fi aplicată inclusiv în materie penală, determinând un statut juridic diferit pentru liber profesioniștii din domeniu, din perspectiva calităților pe care aceștia le pot avea în înțelesul legii penale. Este fără îndoială că toate profesiile juridice liberale presupun prestarea unor servicii de interes public. Cu toate acestea, membrii profesiilor juridice liberale absolute nu au în principiu activități profesionale care să atragă calitatea de funcționar public în înțelesul legii penale (ce excepția avocatului, atunci când atestă data și conținutul unui act sau identitatea unei persoane, în condițiile art. 3 alin. (1) lit. c) și d) din Legea nr. 51/1995 – fiind controversată în doctrină încadrarea avocatului în categoria funcționarilor publici asimilați potrivit art. 175 alin. (2) C.pen. sau a funcționarilor publici ce exercită o funcție publică de orice natură potrivit 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.pen., considerând mai degrabă întemeiată cea de-a doua opinie).

Pe de altă parte, prin natura atribuțiilor profesionale pe care le exercită, membrii profesiilor juridice liberale relative au calitatea de funcționari publici asimilați în înțelesul legii penale (art. 175 alin. (2) C.pen.). Încadrarea în această categorie nu presupune o dependență sau o subordonare în legătură cu exercitarea profesiei. Din acest motiv, considerăm importantă promovarea și susținerea independenței în exercitarea profesiei în legătură cu susținerile, opiniile sau soluțiile pe care profesionistul le adoptă în legătură cu o anumită situație juridică. Deși principiul legalității joacă un rol esențial în activitatea notarului public, a executorului judecătoresc și a practicianului în insolvență, acest lucru nu presupune (sau nu ar trebui să presupună) posibilitatea răspunderii penale în cazurile în care soluțiile lor sunt invalidate de către instanța de judecată (în sens larg). Totodată, am putut observa referitor la aceste trei categorii profesionale că încadrarea în categoria funcționarilor publici în înțelesul legii penale nu este una automată, ci este în strânsă legătură cu atribuțiile profesionale exercitate, așa încât trebuie apreciată în concret. De asemenea, am concluzionat că nu există unitate de soluție referitoare la situația juridică a stagiului întrucât executorul judecătoresc stagiariar va putea avea în unele situații calitatea prevăzută de dispozițiile art. 175 alin. (2) C.pen., pe când notarul stagiariar nu va avea calitatea de funcționar public.

Profesioniștii din domeniul juridic au fost analizați și prin raportare la dispozițiile art. 308 alin. (1) C.pen., care reglementează anumite categorii de persoane ce pot săvârși unele infracțiuni de corupție și de serviciu. Am observat că ar putea fi incidente aceste dispoziții în legătură și cu profesiile liberale absolute, precum și cu cele relative (în măsura în care nu este incidentă calitatea de funcționar public). Cele mai importante diferențe identificate sunt cele referitoare la profesia de avocat, care nu atrage de regulă calitatea de funcționar public și nici pe cea prevăzută de art. 308 alin. (1) C.pen., fiind analizată distinct ipoteza în care forma de exercitare a profesiei ar avea personalitate juridică proprie (societate profesională cu răspundere limitată), în cazul căreia am putea considera că sunt îndeplinite condițiile art. 308 alin. (1) teza a II-a C.pen. cu privire la persoanele care își exercită activitate în cadrul acelei persoane juridice. Pentru identitate de rațiune am considerat însă că o astfel de soluție nu ar fi echitabilă, diferențele dintre normele specifice formelor de exercitare a profesiei nefiind suficient de însemnate încât să justifice o astfel de soluție distinctă.

De-a lungul activității de cercetare am considerat că mijloacele de protecție penală pot fi grupate în trei categorii în funcție de elementul ocrotit în mod principal. Prima categorie identificată vizează profesia juridică liberală în fața actelor de exercitare fără drept sau cu încălcarea dispozițiilor legale și a prestigiului profesional. Cea de-a doua categorie se referă la secretul profesional, ca principiu fundamental comun tuturor profesiilor liberale din domeniul juridic și este concretizată din punct de vedere penal prin ocrotirea sediului profesional și instituirea unor norme de conduită profesională cu implicații inclusiv în materie penală în privința dezvăluirii secretului profesional. Cea de-a treia categorie vizează liber-profesionistul din domeniul juridic din două perspective, respectiv protecția acestuia în fața actelor de agresiune (de orice tip) în legătură cu îndeplinirea atribuțiilor, precum și incidența unor dispoziții legale punctuale, în normele de organizare a profesiei referitoare la ocrotirea profesionistului în fața riscului unei opresiuni penale în legătură cu exercitarea activităților profesionale.

Din punctul de vedere al normelor cu rol de protecție penală am putut observa că legiuitorul a incriminat actele de exercitare fără drept a profesiei prin norma cadru prevăzută în art. 348 C.pen., ce este completată prin legislațiile profesiilor de notar public, practician în insolvență, avocat și mediator. Modalitatea în care textul de lege se coroborează cu dispozițiile aferente din actele normative ale profesiei dă naștere unor diferențe de tratament. Astfel, dacă prin raportare la mediere și atribuțiile de practician în insolvență fapta ar putea fi comisă doar de către o persoană care nu are această calitate în condițiile legii, în cazul avocaților și al notarilor publici sfera subiecților activi ai acestei infracțiuni este mai largă, iar infracțiunea ar putea fi săvârșită inclusiv de către o persoană ce are această calitate, însă o exercită pe nedrept (fiindu-i suspendat, de exemplu, dreptul de a profesa). Referitor la aceeași normă de incriminare am putut observa că o parte a doctrinei și a practicii judiciare a considerat că suntem în prezența unei infracțiuni de obicei, pentru tipicitatea căreia este necesar ca actele specifice profesiei să fie repetate de un număr suficient de ori încât să denote obișnuința. Considerăm, pentru argumentele expuse pe larg în Capitolul al V-lea, că această infracțiune aparține unității naturale de infracțiune – infracțiune simplă – ce poate îmbrăca forma unei infracțiuni continue succesive în ipoteza prelungirii în timp a exercitării activităților specifice profesiei, atât timp această prelungire nu presupune pauze nefirești.

Am constatat că în Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești nu există o normă care să facă trimitere la exercitarea fără drept a profesiei, dar am considerat că valoarea socială

aferentă este ocrotită corespunzător prin intermediul incriminării faptei de uzurpare de calitate oficiale prevăzută de art. 258 alin. (1) C.pen.

Totodată, având în vedere că dintre profesiile analizate avocatura a fost cea care s-a confruntat cel mai sever cu fenomenul exercitării fără drept al profesiei, identificăm în cuprinsul Legii nr. 51/1995 mai multe dispoziții cu rol de ocrotire a profesiei (pe lângă cele două modalități alternative de săvârșire a infracțiunii de exercitare fără drept a profesiei): dispozițiile din art. 59 alin. (6) Legea nr. 51/1995 care urmăresc același scop, însă prin alte mijloace. Cea din urmă normă are ca rol ocrotirea prestigiului profesiei prin interzicerea utilizării unor denumiri specifice organelor de conducere ale profesiei, a formelor de exercitare a profesiei sau a unor alte însemne (inclusiv roba) caracteristice profesiei de avocat. Am considerat că această normă are caracter necesar în privința ultimelor două modalități de săvârșire (referitoare la însemnele profesiei și la roba de avocat), din perspectiva gradului redus de pericolozitate socială și a caracterului vag, incert al întinderii textului de lege.

Ocrotirea secretului profesional presupune incidența mai multor norme de drept penal. Prin recunoașterea și protejarea secretului profesional este ocrotită atât încrederea generală în prestigiul profesiei liberale din domeniul juridic, cât și dreptul profesionistului de a păstra confidențialitatea, respectiv dreptul la viață privată al clientului, beneficiar al serviciilor prestate. Secretul profesional, deși este comun tuturor acestor profesii liberale, comportă diferențe semnificative din punctul de vedere al întinderii obligației liber-profesionistului de a-l respecta. Putem concluziona că reprezintă o asemănare interdicția divulgării secretului profesional în general față de terți (sub sancțiunea legii penale conform dispozițiilor art. 227 sau art. 304 alin. (1) C.pen.). Diferența între profesiile liberale relative și cele absolute se regăsește însă în privința obligației de a dezvălui informații către stat (în sens larg, prin autoritățile și instituțiile publice). Astfel, cei ce au calitatea de funcționar public în înțelesul legii penale vor avea obligația de a încunoștința autoritățile statului în mai multe situații (incluzând obligația de a sesiza organele de urmărire penală prevăzută de art. 267 C.pen.).

Mediatorii vor avea obligația de a ocroti secretul profesional, aceasta fiind limitată din punct de vedere penal de prevederile art. 266 și 410 C.pen. cu privire la denunțarea unor categorii de fapte prevăzute de legea penală despre care ia cunoștință în exercitarea profesiei.

Avocatura beneficiază de cea mai clară delimitare între interesul public (manifestat prin obligația de a încunoștința autoritățile) și interesul profesional (al avocatului) și personal (al clientului). Dispozițiile art. 45 alin. (8) din Legea nr. 51/1995 vin să clarifice situațiile în care are prioritate secretul profesional, față de cele în care este necesară sesizarea autorităților cu privire la anumite informații aflate în exercitarea profesiei. După cum am analizat, în cuprinsul art. 45 alin. (8) din Legea nr. 51/1995 sunt reglementate o cauză justificativă specială – formă a îndeplinirii unei obligații prevăzute de lege (cu privire la ocrotirea secretului profesional), excepții de la aplicarea acestei cauze în funcție de categoriile infracționale indicate de către legiuitor în teza a II-a, respectiv o cauză de înlăturare a răspunderii penale ce are ca premisă una dintre infracțiunile pentru care legea prevede că avocatul poate să încunoștințeze autoritățile (în cuprinsul art. 45 alin. (8) teza a III-a din Legea nr. 51/1995). Departea de a avea o formulare ireproșabilă, textul de lege aduce totuși o oarecare precizie în legătură cu obligația de protecție a secretului profesional, delimitarea dintre interesul profesional și interesul public fiind o problemă îndelung discutată în doctrină și variabil apreciată în practica judiciară, îndeosebi în funcție de interesele sociale și politice de la un anumit moment istoric.

Am considerat totodată că prin intermediul infracțiunii de violare a sediului profesional (prevăzută de art. 225 C.pen.) se aduce atingere inclusiv garanțiilor referitoare la ocrotirea secretului profesional în ceea ce privește informațiile aduse la cunoștință liber-profesionistului. Considerăm că obiectul juridic al acestei infracțiuni nu poate fi și nu trebuie limitat doar la relațiile sociale ce ocrotesc viața personală la locul de muncă, ci mai ales în situația în care analizăm inviolabilitatea sediului profesioniștilor din domeniul juridic suntem nevoiți să constatăm că este ocrotită inclusiv confidențialitatea raporturilor profesionale.

Libertatea în exercitarea profesiei este un element comun profesiilor juridice, important și pentru că reprezintă o garanție a independenței și specific tuturor profesiilor liberale analizate. Modalitatea directă de ocrotire a libertății în exercitarea profesiei și a profesionistului din acest domeniu o reprezintă intervenția legiuitorului prin incriminarea distinctă (și mai gravă) a faptelor săvârșite asupra anumitor categorii profesionale (în cazul ultrajului prevăzut de art. 257 alin. (1)-(2) C.pen. și a ultrajului judiciar prevăzut de art. 279 alin. (4) prin raportare la art. 279 alin. (1)-(2) C.pen.).

În principiu, membrii profesiilor liberale relative au atribuții profesionale ce permit încadrarea acestora în categoria persoanelor ce îndeplinesc o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, așa încât am putut observa că notarii publici, executorii judecătorești și practicienii în insolvență (când cumulează calitatea de administrator judiciar sau de lichidator) pot fi încadrați în rândul subiecților pasivi secundari ai ultrajului. Membrii profesiilor juridice liberale absolute nu pot fi încadrați în această categorie, motiv pentru care a fost nevoie de o intervenție expresă a legiuitorului cu privire la categoria profesională a avocaților, aceștia având calitate de subiecți pasivi secundar ai infracțiunii de ultraj judiciar în modalitățile prevăzute de dispozițiile art. 279 alin. (4) prin raportare la art. 279 alin. (1)-(2) C.pen. Dintre profesiile analizate, mediatorii nu beneficiază de o atare protecție suplimentară din partea legiuitorului penal, opțiune justificată în principiu de caracterul voluntar al procedurii de mediere, care nu ar fi apt de a genera conflicte.

Am analizat comparativ aceste norme, evidențiind elementele comune cu privire la calitatea subiectului pasiv secundar pornind de la ipoteze distincte (a exercitării fără drept, a suspendării dreptului de a exercita profesia, a încetării calității de profesionist), precum și sfera faptelor relevante penal ce pot fi săvârșite împotriva subiectului pasiv secundar. Am indicat însă și aspectele distincte referitoare la legătura dintre faptele săvârșite și îndeplinirea atribuțiilor profesionale constatând că există o diferență de tratament – în timp ce executorii judecătorești sau notarii sunt ocrotiți în timpul exercitării atribuțiilor, chiar dacă fapta săvârșită nu are o legătură cu acestea, avocații sunt ocrotiți suplimentar (prin reținerea ultrajului judiciar) doar dacă fapta are legătură cu atribuțiile profesionale. Cu privire la sfera de cuprindere a acestora din urmă, având în vedere varietatea activităților profesionale ale avocatului, prevăzute în cuprinsul art. 3 din Legea nr. 51/1995, considerăm că dispozițiile art. 279 alin. (4) C.pen. nu fac o distincție, urmând a fi reținută infracțiunea de ultraj judiciar și dacă fapta are legătură, de exemplu, cu activitatea de consultanță, iar nu cu asistarea în cadrul unei proceduri judiciare. Am putut observa că în practica judiciară cel mai frecvent sunt supuși actelor de agresiune fizică sau psihică în legătură cu exercitarea profesiei executorii judecătorești și avocații.

Pe lângă faptele de ultraj și ultraj judiciar, în legislațiile unora dintre profesii există dispoziții specifice, care fac referire la excluderea răspunderii penale în legătură cu exercitarea profesiei de avocat și de practician în insolvență.

Cu privire la dispozițiile art. 38 alin. (3) din Legea nr. 51/1995 ce fac referire la imunitatea pledoariei avocatului și a consultanței juridice acordate, am putut observa că este controversată natura juridică a acestei norme – existând opinii doctrinare de la cauză de excludere a infracțiunii, la cauză de înlăturare a răspunderii penale sau cauză de nepedepsire. Considerăm că deși textul de lege face referire la răspunderea penală prin sintagma „*nu răspunde penal*”, aceasta nu este o cauză de înlăturare a răspunderii penale (și cu atât mai puțin de nepedepsire). Apreciem că această dispoziție legală face referire la excluderea răspunderii penale, ca urmare a constatării lipsei caracterului infracțional al faptei. Dacă înlăturarea răspunderii penale are ca premisă existența acesteia, dispoziția legală din cuprinsul art. 38 alin. (3) din Legea nr. 51/1995 urmărește a exclude posibilitatea însăși apariției răspunderii penale în legătură cu pledoaria sau opiniile juridice – ca activități desfășurate de către avocat cu respectarea condițiilor legale. Din aceste motive am concluzionat că modalitatea optimă de aplicare a dispoziției legale este cu titlu de cauză justificativă specială, formă a exercitării unui drept recunoscut de lege.

În cazul practicienilor în insolvență, există o normă ce face referire la lipsa răspunderii penale a acestuia în cuprinsul art. 11 alin. (4) din Statutul profesiei de practician în insolvență. Considerăm că aceasta este aptă de a genera confuzii cu privire la sfera sa de aplicare, luând în considerare faptul că aceste norme organizatorice nu au caracter de izvor de drept penal și în mod cert nu poate fi valorificată cu titlu de cauză specială care ar afecta posibilitatea răspunderii penale a practicianului în insolvență.

Totodată, în art. 182 din Legea nr. 85/2014 se face referire la răspunderea (inclusiv penală) și lipsa acesteia în cazul administratorului judiciar și a lichidatorului, în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor profesionale. Această normă are un caracter foarte vag ca formulare și identificare a sferei de cuprindere, întrucât legiuitorul nu a corelat într-un mod clar dispozițiile celor trei alineate, așa încât nu este suficient de previzibil dacă dispozițiile alin. (3) care face referire la imposibilitatea tragerii la răspundere a profesionistului care a acționat cu bună credință se referă și la alineatul precedent ce face trimitere la atragerea răspunderii inclusiv penale în condițiile de drept comun. Având în vedere modalitatea deficitară de formulare a normei, considerăm că aceasta nu va putea fi aplicată drept cauză care exclude răspunderea penală (deci înlătură caracterul infracțional al faptei) sau cauză care înlătură răspunderea penală, aceasta având doar efect declarativ. Ca mijloace de drept penal, practicianul în insolvență urmează a fi ocrotit în condițiile de drept comun, prin norma generală prevăzută de art. 21 alin. (1) C.pen. și prin recunoașterea principiului independenței în exercitarea profesiei.

Se poate observa așadar faptul că legiuitorul penal a adoptat unele norme cu rol de protecție penală a profesiilor liberale din domeniul juridic, a secretului profesional și a persoanelor ce exercită aceste profesii. Unele dintre acestea au caracter generic (precum infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută de art. 348 C.pen.), altele au caracter specific anumitor profesii (precum normele din Legea nr. 51/1995 sau din Legea nr. 85/2014). Deși prin intermediul celor din urmă s-a dorit, probabil, reglementarea unui grad superior de protecție, putem observa că acestea au formulări deficitare și nici nu erau imperios necesare odată ce au fost reglementate drept cauze justificative generale exercitarea unui drept și îndeplinirea unei obligații prevăzute de lege – art. 21 alin. (1) C.pen.

Tema de studiu aleasă este caracterizată de noutate mai ales prin prisma modalității de analiză propuse. De obicei în materia dreptului penal (și a materiilor conexe) sunt identificate modalitățile de tragere la răspundere penală a persoanelor pentru săvârșirea unor infracțiuni. Prin

prezenta lucrare dorim să ne concentrăm atenția, dimpotrivă, pe mijloacele de ocrotire a profesiei liberale și a profesionistului care își desfășoară activitatea în acest domeniu. Deși nu acesta este principalul scop urmărit de legiuitorul penal, totuși prin unele norme de incriminare se urmărește și se asigură un grad sporit de protecție cu privire la autonomia și exclusivitatea profesională, la independența și libertatea în exercitarea profesiei, la secretul profesional – principii de bază, specifice tuturor celor cinci profesii analizate, chiar dacă interpretarea acestora diferă în funcție de specificul fiecăreia. Chiar dacă referirile pe care le-am realizat de-a lungul lucrării sunt intercalate – între mijloace de drept penal și dispoziții din normele speciale ale profesiei – acestea sunt conectate prin tema comună pe care o abordează. De exemplu, cu ocazia analizării secretului profesional, am făcut trimitere atât la dispoziții reglementate în Codul penal, cât și la actele normative ale fiecărei profesii, care vin să garanteze acest principiu fundamental în exercitarea profesiei liberale din domeniul juridic.

Totodată, analiza efectuată vizează doar aspecte teoretice, ci se raportează la multiple soluții din practica judiciară, precum și la principii, concepte recunoscute în jurisprudența națională obligatorie, precum și la nivel supranațional.

Activitatea de cercetare pentru elaborarea lucrării de doctorat s-a bazat, în principal, pe metodele clasice de cercetare. Astfel, am procedat în primul rând la analiza textelor de lege, pornind de la cadrul normativ național (Codul penal, Codul de procedură penală, legislația specială a fiecărei profesii ce face obiectul cercetării, alte legi speciale). Această analiză a fost făcută atât separat, cât și comparativ – pentru a evidenția care sunt diferențele de reglementare și de aplicare a normelor pentru fiecare profesie juridică dintre cele ce fac obiectul lucrării. Studiul comparativ al normelor relevă inclusiv neconcordanțele legislative existente și ne permite să facem propuneri pertinente pentru viitoare modificări ale actelor normative. În al doilea rând, am analizat din punct de vedere doctrinar care au fost opiniile formulate cu privire la principiile și mijloacele de protecție a profesiilor juridice liberale și a membrilor acestor profesii, urmând să completăm chestiunile care nu au beneficiat de suficientă atenție, să cercetăm controversalele în legătură cu interpretarea acestor norme și să concluzionăm prin raportare la specificul analizei efectuate. În al treilea rând, am avut în vedere soluții de practică judiciară ale instanțelor naționale evidențiind modalitatea de aplicare a normelor juridice la care facem referire. Pornind de la analiză ca metodă de cercetare și comparație reflectate de divergențele la nivelul practicii judiciare, urmează a formula concluzii cu privire la modalitatea în care textele de lege sunt puse în aplicare de către organele judiciare, în conformitate (sau nu) cu opiniile teoreticienilor.

Având în vedere aceste aspecte, considerăm că tema supusă analizei prezintă interes pentru domeniul juridic, reflectând atât interesul legiuitorului pentru asigurarea unor norme cu rol de ocrotire a profesiei juridice liberale și a persoanelor care exercită aceste profesii, cât și modalitatea de interpretare a normelor legale în doctrină și în practica judiciară, ceea ce evidențiază caracterul perfectibil al intervențiilor legislative în această materie.

Criminal Protection Mechanisms in the Exercise of Liberal Legal Professions

Doctoral thesis abstract

The liberal professions are encountered in a variety of fields of activity, which leads to a diversity in the norms that govern them. In a desire to maintain a certain degree of harmonization, we have chosen to analyze the liberal professions in the legal field – notaries public, lawyers, judicial executors, mediators, and insolvency practitioners – listed in the order of regulation by the legislator. Throughout this presentation, we will adopt an order different from the chronological one, depending on the relationship between the liberal legal profession and the state, starting from one of the classifications formulated by the doctrine – into absolute and relative liberal professions. We will observe that this classification is applicable also in relation to the ways in which the means of protecting some of the fundamental principles of the liberal legal professions are regulated and interpreted, as well as with reference to the legal status from the perspective of criminal law of the persons practicing them. Among the liberal professions analyzed, the practice of the lawyers and mediation represent absolute liberal professions. The profession of a public notary and that of a judicial officer fall within the category of relative liberal professions. The profession of an insolvency practitioner is harder to characterize at first. It has both elements that bring it closer to the absolute liberal professions (independence from the Ministry of Justice or any other public authority with a controlling role) and elements that bring it closer to the relative ones (through the professional qualities it acquires in accordance with Law no. 85/2014, in which case it is subject to supervision by the syndic judge). We will categorize insolvency practitioners among the relative liberal professions, considering that in their professional activity there is no absolute independence. The fields of activity of liberal professionals in the legal field represent services of public interest. In the case of some of them, even from the content of the normative acts that regulate them, this character results, such as art. 2 para. (1) of Law no. 188/2000, which states that judicial executors perform a public interest service, the provisions of art. 3 para. (1) of Law no. 36/1995 which have a similar content regarding the professional activity of the notary public, and the provisions of art. 4 para. (1) of Law no. 192/2006 which provide that mediation is an activity of public interest. Although in the case of lawyers and insolvency practitioners there is no explicit regulation, we will observe that they also perform public interest services. The provisions of art. 38 para. (1) of Law no. 51/1995 state the role of the lawyer as an indispensable partner of justice, and through the prism of the activities that the lawyer can perform, we consider his services to be of public interest, precisely because of the importance that the lawyer's activity presents for society. Also, considering the specific categories of duties of insolvency practitioners in relation to insolvency procedures or those for preventing insolvency, we can undoubtedly consider that they also carry out activities of public interest.

These professions exhibit both similar and distinct organizational elements, shaping a diverse professional relationship with the state and the service recipients. Professional status in these domains can only be attained by individuals. Even though some forms of professional organization possess their own legal personality (such as in the case of insolvency practitioners or law firms), the status (as a lawyer, insolvency practitioner) is exclusively attributed to the individual. Acquiring this status involves a profession-specific admission process. In

professions like law, notary, judicial execution, and insolvency practice, entry typically requires passing a competitive examination, whereas for mediators, entry is more accessible but still contingent on completing professional training courses. Additionally, the validation of attaining professional status is conducted by the profession's governing bodies in the case of lawyers, mediators, and insolvency practitioners, whereas for notaries public and judicial executors, the Ministry of Justice is involved in this process. The method of acquiring professional status can have implications in the realm of criminal law due to the specific capacities gained by individuals in their professional roles – for instance, the assimilated public official status of judicial executors and notaries public.

All these professions have their own autonomous governing bodies and specific norms of organization and conduct (statutes, codes of professional ethics). In the cases of lawyers, mediators, and insolvency practitioners, professional coordination and oversight are exercised solely by the autonomous governing bodies of the profession, whereas in the cases of notaries public and judicial executors, the Ministry of Justice is also involved in professional oversight. Additionally, the archives of the judicial executor are state property (as per Article 63 (2) of Law No. 188/2000), as are the archives of the notaries public (as per Article 161 (1) of Law No. 36/1995).

Professionals in these fields enjoy the freedom to have a diverse clientele, but for notaries public and judicial executors, there are certain territorial limitations in their professional practice. As observed, judicial executors also face some restrictions concerning the freedom to refuse a client's request. These liberal professionals have the right to charge a fee for their services, which lies at the heart of the liberal spirit of the profession. These fees are typically variable and differ from one professional to another. For notaries public and judicial executors, however, there are regulations regarding the maximum limits of the fees charged, established by law or by order of the Minister of Justice.

From the perspective of principles governing each profession, the principle of legality is inherent to all the professions under review, as the exercise of professional activities is conducted in compliance with the law. This principle is paramount in certain professions (like notaries public and judicial executors) who are guarantors of the legality of acts. Additionally, professional independence is a hallmark of all the analyzed professions, allowing those who practice them the freedom to guide their professional duties by their own knowledge and opinions. While notaries public, judicial executors, insolvency practitioners, and mediators must exercise impartiality (neutrality towards the individuals they interact with), the nature of legal practice is characterized by partiality – the lawyer is obliged to exert all diligence in realizing the legitimate rights and interests of their client. Professional secrecy is a fundamental principle in the exercise of any of these professions, yet its significance varies depending on the specifics of the legal profession – with absolute liberal professions enjoying greater protection of professional secrecy.

Analyzing legal protection methods, the legislator regulates, as a principle, the necessity of protecting certain professional categories in connection with their professional duties. Such provisions are found in Article 38 (1) of Law No. 188/2000, Article 4 of Law No. 51/1995, and Article 3 (4) of Law No. 36/1995. These norms, while not containing concrete provisions regarding the form of protection, are significant as they establish, as a principle, a positive obligation of the legislator to ensure the necessary legal framework for the independent

exercise of these professions. Regulations of this type are not found in Law No. 192/2006 or Emergency Ordinance No. 86/2006. Apart from the year in which these latter normative acts came into force, no definitive criteria can be identified on which the legislator based the decision to provide protection in some legislations and not in others. Moreover, the absence of explicit mentions in the legislation specific to mediation or the insolvency practitioner profession does not imply a lack of protection for these professions – on the contrary, the legislator protects both directly and indirectly individuals practicing such a profession.

The explicit regulation of a profession is necessitated by the need to satisfy a public and particular interest that the state entrusts to be fulfilled by certain individuals. The legislator is obliged to regulate not only the profession itself but also the conditions necessary for its practice, as well as the consequences of exercising specific duties without fulfilling the conditions imposed by law.

In this context, a central role is played by ensuring a competent professional body that enjoys prestige and a good reputation, an objective that involves both the legislator's activity in regulating specific conditions for the performance of activities and rules to ensure protection in relation to specific activities, as well as the activity of professional bodies overseeing adherence to professional norms.

The existence of norms with the role of protecting the liberal profession and those who practice it primarily serves to guarantee their independence and the freedom of practitioners to fulfill their professional duties without fear of repercussions (in various forms) in relation to their fulfillment. Equally, the legislative framework aims to make the liberal professionals responsible and ensure quality services for those who benefit from them.

As conclusions, we can observe that the liberal profession represents a general notion that designates a variety of activities performed by individuals who have acquired a certain status through studies and who benefit from autonomy in carrying out their professional activities. The diversity of fields of activity and the specifics determined by each lead to the difficulty in formulating a common set of rules applicable to all liberal professionals, even when focusing on a single field - such as the legal domain. Common principles applicable to liberal professions in the legal field have been identified, which presuppose independence, professional self-regulation, protection of professional secrecy, but their interpretation differs from one profession to another and depending on the degree of self-regulation and professional autonomy relative to the state. This last criterion leads to a useful classification into two professional categories – relative and absolute. The first category includes those liberal professions in the legal field that, besides establishing the general framework for organizing and practicing the profession by the legislator, maintain a close relationship with the state, through public authorities involved in various aspects related to the liberal profession. We thus considered that notaries public and judicial executors belong to the category of relative liberal professions given the involvement of the Ministry of Justice in relation to these (appointment procedure, establishing the number of professionals, setting limits on fees if these have not been set by other normative provisions). We have also included insolvency practitioners in this category, although they enjoy more professional autonomy. This choice was made considering that the activity of the insolvency practitioner (regardless of the capacity they accumulate - restructuring administrator, concordat administrator, judicial administrator, liquidator, or judicial expert) is closely related to the syndic judge or judicial bodies. Therefore, they are

subject to verification by members of the judiciary, considering these reasons that they cannot be included in the category of absolute liberal professions. This latter category encompasses those liberal professions whose only connection with the state (in a broad sense) is represented by the creation of the primary normative framework, with absolute autonomy existing regarding all aspects of the organization and practice of the profession. In this category, lawyers and mediators were included, considering that the specifics of these professions determine a higher degree of freedom in relation to their organization and practice.

The classification into relative and absolute professions can also be applied in criminal matters, determining a different legal status for liberal professionals in the field, from the perspective of the capacities they can have in the sense of criminal law. Undoubtedly, all liberal legal professions involve the provision of public interest services. However, members of absolute liberal legal professions do not generally have professional activities that attract the status of a public official in the sense of criminal law (except for the lawyer, when attesting the date and content of an act or the identity of a person, under the conditions of art. 3 para. (1) lit. c) and d) of Law no. 51/1995 – the classification of the lawyer in the category of assimilated public officials according to art. 175 para. (2) of the Criminal Code or public officials exercising a public function of any nature according to art. 175 para. (1) lit. b) the second thesis of the Criminal Code being controversial in doctrine, with the second opinion being more justified).

On the other hand, due to the nature of their professional duties, members of relative liberal legal professions have the status of assimilated public officials in the sense of criminal law (Article 175 (2) of the Criminal Code). This classification does not imply dependence or subordination in the exercise of the profession. For this reason, it is considered important to promote and support independence in the exercise of the profession in relation to the assertions, opinions, or solutions adopted by the professional concerning a particular legal situation. Although the principle of legality plays an essential role in the activities of the notary public, the judicial executor, and the insolvency practitioner, this does not imply (or should not imply) the possibility of criminal liability in cases where their solutions are invalidated by the court (in a broad sense). Furthermore, it has been observed regarding these three professional categories that classification as public officials in the sense of criminal law is not automatic, but is closely related to the professional duties exercised, and therefore must be assessed concretely. It has also been concluded that there is no uniform solution regarding the legal situation of trainees, as a trainee judicial executor may have the status provided by Article 175 (2) of the Criminal Code, while a notary trainee does not have the status of a public official.

Professionals in the legal field have also been analyzed in relation to the provisions of Article 308 (1) of the Criminal Code, which regulates certain categories of people who can commit certain corruption and service crimes. It has been observed that these provisions could be relevant both to absolute and relative liberal professions (to the extent that the status of public official is not applicable). The most significant differences identified concern the profession of lawyer, which does not usually attract the status of a public official nor that provided by Article 308 (1) of the Criminal Code, analyzing separately the hypothesis in which the form of practicing the profession has its own legal personality (professional limited liability company), in which case it could be considered that the conditions of Article 308 (1) second thesis of the Criminal Code are met concerning the individuals who carry out activities within

that legal entity. However, for the sake of consistency, it was considered that such a solution would not be equitable, as the differences between the specific norms of the forms of practicing the profession are not significant enough to justify such a separate solution.

Throughout the research, it has been considered that the means of criminal protection can be grouped into three categories depending on the main element protected. The first category concerns the liberal legal profession against acts of unauthorized or illegal practice and the professional prestige. The second category refers to professional secrecy, a fundamental principle common to all liberal professions in the legal field, which is concretely implemented in criminal terms through the protection of the professional premises and the establishment of professional conduct norms with implications in criminal matters regarding the disclosure of professional secrecy. The third category concerns the liberal professional in the legal field from two perspectives: the protection against acts of aggression (of any type) in connection with the performance of duties, and the incidence of specific legal provisions in the norms organizing the profession regarding the protection of the professional against the risk of criminal oppression in connection with the performance of professional activities.

From the perspective of norms with a role in criminal protection, it has been observed that the legislator has criminalized the unauthorized practice of the profession through the framework norm provided in Article 348 of the Criminal Code, which is complemented by the legislations of the professions of notary public, insolvency practitioner, lawyer, and mediator. The way in which the legal text correlates with the relevant provisions of the normative acts of the profession gives rise to differences in treatment. Thus, in relation to mediation and insolvency practitioner duties, the act could only be committed by a person who does not have this status under the law, while in the case of lawyers and notaries public, the range of active subjects of this crime is broader, and the crime could be committed even by a person who has this status but exercises it unjustly (having, for example, their right to practice suspended). Regarding the same incriminating norm, part of the doctrine and judicial practice has considered that we are dealing with a habitual crime, for the typicality of which it is necessary for the specific acts of the profession to be repeated enough times to denote a habit. It is considered, for the arguments extensively set out in Chapter V, that this crime belongs to the natural unit of crime – a simple crime – which can take the form of a successive continuous crime in the hypothesis of the prolonged exercise of specific professional activities, as long as this prolongation does not involve unnatural breaks.

It has been noted that in Law No. 188/2000 regarding judicial executors, there is no norm referring to the unauthorized practice of the profession, but it was considered that the social value associated is appropriately protected through the criminalization of the act of usurping official qualities as provided by Article 258 (1) of the Criminal Code.

Moreover, considering that among the professions analyzed, the legal profession faced the most severe challenges with unauthorized practice, several protective provisions for the profession are identified within Law No. 51/1995 (besides the two alternative ways of committing the crime of unauthorized practice): provisions in Article 59 (6) of Law No. 51/1995 pursue the same purpose, albeit through other means. The latter norm aims to protect the prestige of the profession by prohibiting the use of specific names of professional governing bodies, forms of practicing the profession, or other symbols (including the robe) characteristic of the legal profession. It was considered that this norm is unnecessarily broad in terms of the

latter two methods of commission (pertaining to professional insignia and lawyer's robe), given the reduced degree of social dangerousness and the vague and uncertain scope of the legal text.

The protection of professional secrecy involves the application of several criminal law norms. By recognizing and protecting professional secrecy, both the general trust in the prestige of the liberal legal profession and the professional's right to confidentiality, as well as the client's right to privacy, the beneficiary of the services rendered, are safeguarded. Although professional secrecy is common to all these liberal professions, there are significant differences in terms of the extent of the professional's obligation to respect it. It can be concluded that a similarity exists in the prohibition of disclosing professional secrets in general to third parties (under the penalty of criminal law according to provisions of Article 227 or Article 304 (1) of the Criminal Code). However, the difference between relative and absolute liberal professions is found in the obligation to disclose information to the state (in a broad sense, through public authorities and institutions). Thus, those with the status of public official in the sense of criminal law will have the obligation to inform state authorities in more situations (including the obligation to notify the criminal investigation bodies as provided by Article 267 of the Criminal Code).

Mediators have the obligation to protect professional secrecy, which is limited in criminal terms by the provisions of Articles 266 and 410 of the Criminal Code concerning the denunciation of certain categories of crimes provided by the criminal law about which they become aware in the exercise of their profession.

The legal profession benefits from the clearest delineation between public interest (manifested by the obligation to inform authorities) and professional (of the lawyer) and personal (of the client) interest. The provisions of Article 45 (8) of Law No. 51/1995 clarify the situations where professional secrecy takes precedence over the necessity to notify authorities about certain information obtained in the exercise of the profession. As analyzed, Article 45 (8) of Law No. 51/1995 regulates a special justifying cause – the form of fulfilling a legal obligation (regarding the protection of professional secrecy), exceptions to the application of this cause depending on the criminal categories indicated by the legislator in the second thesis, and a cause for the exclusion of criminal liability premised on one of the crimes for which the law provides that the lawyer may inform the authorities (within Article 45 (8) third thesis of Law No. 51/1995). Far from being impeccably formulated, the legal text still brings some clarity regarding the obligation to protect professional secrecy, the delineation between professional interest and public interest being a long-discussed issue in doctrine and variably assessed in judicial practice, particularly depending on the social and political interests at a particular historical moment.

It was also considered that through the crime of violation of professional premises (as stipulated by Article 225 of the Criminal Code), the guarantees related to the protection of professional secrecy regarding the information disclosed to the liberal professional are also infringed. It is believed that the legal object of this crime should not and cannot be limited only to social relations that protect personal life at the workplace, but especially in the case of analyzing the inviolability of the premises of professionals in the legal field, it is acknowledged that the confidentiality of professional relationships is also protected.

Freedom in the practice of the profession is a common element of legal professions, important also because it represents a guarantee of independence and is typical of all analyzed

liberal professions. The direct way of protecting the freedom in the practice of the profession and the professional in this field is represented by the legislator's intervention through the distinct (and more severe) criminalization of acts committed against certain professional categories (in the case of outrage as stipulated by Article 257 (1)-(2) of the Criminal Code and judicial outrage as stipulated by Article 279 (4) in relation to Article 279 (1)-(2) of the Criminal Code).

In principle, members of relative liberal professions have professional duties that allow them to be categorized as persons performing a function that involves the exercise of state authority, so it has been observed that notaries public, judicial executors, and insolvency practitioners (when accumulating the role of judicial administrator or liquidator) can be classified among the secondary passive subjects of outrage. Members of absolute liberal legal professions cannot be classified in this category, which is why an explicit intervention by the legislator was needed regarding the professional category of lawyers, who have the status of secondary passive subjects of the crime of judicial outrage in the ways provided by the provisions of Article 279 (4) in relation to Article 279 (1)-(2) of the Criminal Code. Among the professions analyzed, mediators do not benefit from such additional protection from the criminal legislator, a choice justified in principle by the voluntary nature of the mediation procedure, which is not apt to generate conflicts.

These norms have been comparatively analyzed, highlighting common elements regarding the secondary passive subject status based on distinct hypotheses (unauthorized practice, suspension of the right to practice the profession, cessation of professional status), as well as the relevant criminal scope of acts that can be committed against the secondary passive subject. However, distinct aspects were also indicated regarding the connection between the acts committed and the performance of professional duties, noting a difference in treatment – while judicial executors or notaries are protected during the performance of their duties, even if the act committed is not related to these, lawyers are additionally protected (by considering judicial outrage) only if the act is related to professional duties. Concerning the scope of the latter, given the variety of professional activities of the lawyer, provided in Article 3 of Law No. 51/1995, it is considered that the provisions of Article 279 (4) of the Criminal Code do not make a distinction, and the crime of judicial outrage should also be retained if the act is related, for example, to consultancy activities, and not just to assistance in a judicial procedure. It has been observed that in judicial practice, judicial executors and lawyers are most frequently subjected to physical or psychological aggression in connection with the practice of their profession.

Besides the acts of outrage and judicial outrage, in the legislations of some professions, there are specific provisions that refer to the exclusion of criminal liability in connection with the practice of the professions of lawyer and insolvency practitioner.

Regarding the provisions of Article 38 (3) of Law No. 51/1995, which refer to the immunity of a lawyer's pleading and legal consultancy provided, it has been observed that the legal nature of this norm is controversial – with doctrinal opinions ranging from a cause for the exclusion of the crime, to a cause for the exclusion of criminal liability, or a cause for non-punishment. It is considered that although the legal text refers to criminal liability with the phrase "does not answer criminally," this is not a cause for the exclusion of criminal liability (and much less for non-punishment). It is believed that this legal provision refers to the

exclusion of criminal liability, due to the lack of criminal character of the act. If the exclusion of criminal liability presupposes its existence, the legal provision in Article 38 (3) of Law No. 51/1995 seeks to exclude the possibility of even the emergence of criminal liability in connection with the pleading or legal opinions – as activities carried out by the lawyer within the legal conditions. For these reasons, it was concluded that the optimal way of applying this legal provision is as a special justifying cause, a form of exercising a right recognized by law.

In the case of insolvency practitioners, there is a provision referring to the lack of criminal liability of the practitioner in Article 11 (4) of the Statute of the Insolvency Practitioner Profession. It is considered that this can generate confusion regarding its scope of application, considering that these organizational norms do not have the character of a source of criminal law and certainly cannot be utilized as a special cause that would affect the possibility of criminal liability of the insolvency practitioner.

Moreover, in Article 182 of Law No. 85/2014, there is a reference to the liability (including criminal liability) and lack thereof in the case of the judicial administrator and liquidator, in connection with the fulfillment of professional duties. This norm has a very vague character in terms of formulation and identification of its scope, as the legislator has not clearly correlated the provisions of the three paragraphs, so it is not sufficiently predictable whether the provisions of paragraph (3), which refers to the impossibility of holding the professional accountable who acted in good faith, also applies to the preceding paragraph that refers to the drawing of liability, including criminal liability, under common law conditions. Given the deficient formulation of the norm, it is considered that this cannot be applied as a cause that excludes criminal liability (therefore removing the criminal character of the act) or as a cause that excludes criminal liability, having only a declarative effect. As criminal law measures, the insolvency practitioner is to be protected under common law conditions, through the general norm provided by Article 21 (1) of the Criminal Code and by recognizing the principle of independence in the exercise of the profession.

It can thus be observed that the criminal legislator has adopted certain norms with the role of criminal protection of liberal professions in the legal field, professional secrecy, and the individuals practicing these professions. Some of these norms are generic (such as the crime of unauthorized practice of a profession or activity as stipulated by Article 348 of the Criminal Code), while others are specific to certain professions (such as the norms in Law No. 51/1995 or Law No. 85/2014). Although through the latter, a higher degree of protection was likely intended, the norms have deficient formulations and were not imperatively necessary once general justifying causes for the exercise of a right and the fulfillment of a legal obligation were regulated – Article 21 (1) of the Criminal Code.

The chosen study theme is characterized by its novelty, especially through the proposed method of analysis. Usually, in the field of criminal law (and related matters), the focus is on identifying ways of holding individuals criminally liable for committing crimes. Through this work, the attention is instead concentrated on the means of protection of the liberal profession and the professional who operates in this field. Although this is not the main purpose pursued by the criminal legislator, through some criminal norms, a heightened degree of protection is also ensured regarding the autonomy and professional exclusivity, independence, and freedom in practicing the profession, and professional secrecy – fundamental principles, specific to all five analyzed professions, even if their interpretation varies according to the specifics of each.

Although the references made throughout the work are interspersed – between criminal law means and provisions from the special norms of the profession – they are connected by the common theme they address. For example, in analyzing professional secrecy, reference was made both to provisions regulated in the Criminal Code and to normative acts of each profession, which guarantee this fundamental principle in practicing the liberal legal profession.

Additionally, the analysis conducted is not just theoretical, but relates to multiple solutions in judicial practice, as well as to principles and concepts recognized in mandatory national jurisprudence, as well as at the supranational level.

The research activity for the doctoral thesis was based primarily on classical research methods. Firstly, an analysis of legal texts was conducted, starting from the national normative framework (the Criminal Code, the Code of Criminal Procedure, the special legislation of each profession being researched, other special laws). This analysis was conducted both separately and comparatively – to highlight the differences in regulation and application of the norms for each legal profession among those being studied. The comparative study of the norms also reveals legislative inconsistencies and allows for pertinent proposals for future modifications of normative acts. Secondly, doctrinal opinions regarding the principles and means of protection of liberal legal professions and their members were analyzed, aiming to address issues that have not received enough attention, investigate controversies regarding the interpretation of these norms, and conclude in relation to the specificity of the analysis performed. Thirdly, judicial practice solutions of national courts were considered, highlighting the way legal norms are applied. Starting from analysis as a research method and comparison reflected by divergences in judicial practice, conclusions are to be formulated regarding how legal texts are implemented by judicial bodies, in accordance (or not) with theoreticians' opinions.

Considering these aspects, the theme subjected to analysis is of interest for the legal field, reflecting both the legislator's interest in ensuring norms for the protection of the liberal legal profession and those practicing these professions, as well as the way of interpreting legal norms in doctrine and judicial practice, highlighting the perfectible nature of legislative interventions in this matter.

Bibliografie

I. Coduri și legi adnotate și comentate:

1. ANTONIU George, TOADER Tudorel (coordonatori), BULAI Costică, BULAI Bogdan Nicolae, DUVAC Constantin, GRIGA Ioan, IFRIM Ion, IVAN Gheorghe, MITRACHE Constantin, MOLNAR Ioan; PASCU Ilie; PAȘCA Viorel, PREDESCU Ovidiu, *Explicațiile noului Cod penal. Vol. I. Art. 1-52*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
2. ANTONIU George, TOADER Tudorel (coordonatori), BOROI Alexandru, BRUTARU Versavia, BULAI Bogdan Nicolae, BULAI Costică, DANESȘ Ștefan, DUVAC Constantin, GUIU Mioara Ketty, IFRIM Ion, MITRACHE Constantin, MITRACHE Cristian, MOLNAR Ioan; RISTEA Ion, SIMA Constantin, TEODORESCU Vasile, VASIU Ioana, VLĂSCLEANU Adina – *Explicațiile noului Cod penal. Vol. II. Art. 53-187*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
3. ANTONIU George, TOADER Tudorel (coordonatori), DUVAC Constantin, IFRIM Ion, LĂMĂȘANU Daniela, PASCU Ilie, SAFTA Marieta, SIMA Constantin, VASIU Ioana – *Explicațiile noului Cod penal. Vol. III. Art. 188-256*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
4. ANTONIU George, TOADER Tudorel (coordonatori), BRUTARU Versavia, DANESȘ Ștefan, DUVAC Constantin, GRIGA Ioan, IFRIM Ion, IVAN Gheorghe, PARASCHIV Gavril, PASCU Ilie, RUSU Ion, SAFTA Marieta, TĂNĂSESCU Iancu, VASIU Ioana – *Explicațiile noului Cod penal. Vol. IV. Art. 257-366*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
5. ANTONIU George, TOADER Tudorel (coordonatori), BRUTARU Versavia, GORUNESCU Mirela, GROFU Nicolae, IFRIM Ion, PAȘCA Viorel, PĂVĂLEANU Vasile, SIMA Constantin – *Explicațiile noului Cod penal. Vol. V. Art. 367-446*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
6. BOGDAN Sergiu (coordonator) ȘERBAN Doris Alina, ZLATI George – *Noul Cod penal: analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
7. BODORONCEA Georgina, CIOCLEI Valerian, KUGLAY Irina, LEFTERACHE Lavinia Valeria, MANEA Teodor, NEDELICU Iuliana, VASILE Francisca-Maria, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2014;
8. BODORONCEA Georgina, CIOCLEI Valerian, KUGLAY Irina, LEFTERACHE Lavinia Valeria, MANEA Teodor, NEDELICU Iuliana, VASILE Francisca-Maria, ZLATI George, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ediția a 3-a revizuită și adăugită, Editura C.H. Beck, București, 2020;
9. BOROI Gabriel, SPINEANU-MATEI Octavia, CONSTANDA Andreia, NEGRILA Carmen, DANAILA Veronica, THEOHARI Delia Narcisa, GAVRIS Marcel Dumitru, PĂNCESCU Flavius, EFTIMIE Marius, STANCU Mirela, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ediția a 2-a revizuită și adăugită, Vol. I, Editura Hamangiu, București, 2016;
10. BOROI Gabriel, SPINEANU-MATEI Octavia, CONSTANDA Andreia, NEGRILA Carmen, DANAILA Veronica, THEOHARI Delia Narcisa, GAVRIS Marcel Dumitru, PĂNCESCU Flavius, EFTIMIE Marius, STANCU Mirela, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ediția a 2-a revizuită și adăugită, Vol. II, Editura Hamangiu, București, 2016;
11. CĂRPENARU Stanciu D., HOTCA Mihai Adrian, NEMEȘ Vasile, *Codul insolvenței comentat*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
12. DOBRINOIU Vasile, PASCU Ilie, HOTCA Mihai Adrian, CHIȘ Ioan, GORUNESCU Mirela, PĂUN Costică, NEAGU Norel, DOBRINOIU Maxim, SINESCU Mircea Constantin – *Noul Cod penal comentat. Partea specială, ediția a III-a revizuită și adăugită*, Editura Universul Juridic, București 2016;

13. DONGOROZ Vintilă, KAHANE Siegrfried, OANCEA Ion, STĂNOIU Rodica, FODOR Iosif, ILIESCU Nicoleta, BULAI Constantin, ROȘCA Victor, *Explicații teoretice ale Codului penal român – Partea specială, vol. III*, ediția a 2-a, Editura Academiei române, Editura All Beck, București, 2003;
14. DONGOROZ Vintilă, KAHANE Siegrfried, OANCEA Ion, STĂNOIU Rodica, FODOR Iosif, ILIESCU Nicoleta, BULAI Constantin, ROȘCA Victor, *Explicații teoretice ale Codului penal român – Partea specială, vol. IV*, ediția a 2-a, Editura Academiei române, Editura All Beck, București, 2003;
15. HOTCA Mihai (coord.); GORUNESCU Mirela, NEAGU Norel, POP Dominic George, SITARU Alexandru, GEAMĂNU Radu-Florin, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, ediția a 5-a revizuită și adăugită, Editura C.H. Beck, București, 2019;
16. LEȘ Ioan, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ediția 2 revizuită și adăugită, Editura C.H. Beck, București, 2015;
17. OANCEA Dan (coordonator), BRATU Sergiu George, BRICIU Traian Cornel, BUBATU Mihăiță, CANDET Gigi Nucu, CIOBANU Petruț, GHEORGHE Cristina, GRIGORE Gabriel Cornel, OPREA Dan-Sergiu, POP Mircea, RUSU Sorin Dumitru, ȘTEF Radu, *Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2015;
18. POPA Ionuț-Florin, MOISE Alin-Adrian (coordonatori), BOAR Flavius Alexandru, BOLDUȚ David-Domițian, DOROȘ Alexandru-Victor, NEGRILĂ Daniela, *Legea notarilor publici. Comentariu pe articole*, Editura Solomon, București, 2016;
19. PUȘCAȘU Voicu, GHIGHECI Cristinel, *Codul penal adnotat, Volumul II. Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2021;
20. TEREZA Viorel, *Codul insolvenței adnotat cu doctrină și jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2022;
21. TOADER Tudorel, MĂRCULESCU-MICHINICI Maria-Ioana, CRIȘU-CIOCÎNTĂ Anda, DUNEA Mihai, RĂDUCANU Ruxandra, RĂDULEȚU Sebastian, *Noul Cod penal – comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, București, 2014;
22. TOADER Tudorel, SAFTA Marieta, *Constituția României adnotată*, Ediția a 5-a, Editura Hamangiu, București, 2023;
23. TURCU Ion, *Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2007;
24. VOICU Corina, UZLĂU Andreea Simona, MOROȘANU Raluca, GHIGHECI Cristinel, *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Editura Hamangiu, București, 2014;
25. VOLONCIU Nicolae, UZLĂU Andreea Simona, ATASIEI Daniel, CHIRIȚA Cătălin Mihai, GHEORGHE Teodor-Viorel, GHIGHECI Cristinel, MANEA Teodor, MOROȘANU Raluca, ANGHEL-TUDOR Georgiana, VĂDUVA Victor, VOICU Corina, *Codul de procedură penală comentat. Ediția a 3-a, revizuită și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2017.

II. Cursuri. Tratate. Monografii:

1. ADAM Anca Roxana, *Procedura insolvenței. Principii. Subiecții. Organele. Derularea procedurii*, Editura C. H. Beck, București, 2016;
2. ALEXANDRU Mihaela, *Participația penală. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2008;
3. ANGHELUȚĂ Mihaela, *Amenințarea cu omor ori cu vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății*, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Școala Doctorală de Științe Juridice, Editura ÎS FEP „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2022;

4. ANTONESCU Mihai A., *În serviciul justiției românești: patru luni de activitate la Ministerul Justiției, reforma justiției românești*, Monitorul Oficial și Imprimeriile statului, Imprimeria Centrală București, București, 1941;
5. BĂRBIERU Carmen-Nicoleta, MACOVEI Codrin, *Activitatea notarială. De la teorie la practică*, Editura Universul Juridic, București, 2018;
6. BOGDAN Sergiu, ȘERBAN Doris Alina, *Drept penal. Partea specială – infracțiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției*, Editura Universul Juridic, București, 2017;
7. BOGDAN Sergiu, ȘERBAN Doris Alina, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, Editura Universul Juridic, București, 2020;
8. BOGDAN Sergiu, ȘERBAN Doris Alina – *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice*, Editura Universul Juridic, București, 2020;
9. BOROI Alexandru, *Drept penal. Partea specială*, Ediția a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2019;
10. BOROI Alexandru, *Drept penal. Partea specială*, Ediția a 6-a, Editura C.H. Beck, București, 2022;
11. BOTEZ Corneliu, *Caracterele luptei pentru drept și secretul profesional*, Tipografia Națională, București, 1897;
12. BRÎNZA Cristian, *Răspunderea penală pentru luarea de mită și darea de mită*, Editura ÎS FEP „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2021;
13. BRÎNZA Sergiu, STATI Vitalie, *Tratat de Drept penal. Partea specială*, vol. I, Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2015;
14. BRÎNZA Sergiu, STATI Vitalie, *Tratat de Drept penal. Partea specială*, vol. II, Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2015;
15. BULAI Costică, FILIPAȘ Avram, MITRACHE Constantin, BULAI Bogdan Nicolae, MITRACHE Cristian, *Instituții de drept penal*, Editura Trei, București, 2008;
16. BUNECI Petre, MOȘNEANU Cristian, *Istoria dreptului românesc*, Editura Librex, București, 2021;
17. CAPCELEA Valeriu, HURUBĂ Eugen, *Deontologia profesională a executorului judecătoresc*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
18. CARDENAL MURILLO Alfonso, SERRANO GONZALES DE MURILLO Jose Luis, *Proteccion penal del homor*, Editura Civitas, Madrid, 1993;
19. CIOCLEI Valerian, *Drept penal. Partea specială I. Ediția 2. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului*, Editura C.H. Beck, București, 2017;
20. CIUCAN Dorin, *Corupție și politică. Cronică de jurisprudență penală*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
21. CIUCĂ M. Valerius, *Drept roman. Lecțiuni*, vol. I, Ediția a II-a addenda, corrigenda et incrementa, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, 2014;
22. COBO DEL ROSAL Manuel, (coord.) SALGADO Concepción Carmona; COBO DEL ROSAL Manuel; DEL ROSAL BLASCO Bernardo; GONZÁLEZ RUS Juan José; CUEVA Lorenzo Morillas; DÍEZ Manuel Quintanar, *Derecho penal español. Parte especial*, Editura Dykinson, S.L., Madrid, 2004;
23. CORLĂȚEAN Sorin, CIUNCAN Dorin, *Infracțiuni de corupție și infracțiuni privind piața de capital*, Editura Universul Juridic, București, 2009;
24. CLIPA Cristian, *Organe si proceduri administrativ-jurisdicționale. Introducere în studiul administrației publice jurisdicționale*, Editura Hamangiu, București, 2013;
25. DĂNILĂ Ligia, *Organizarea și exercitarea profesiei de avocat*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2008;

26. DIACONESCU Gheorghe, *Infrațiunile în legi speciale și legi extrapenale*, Editura All, București, 1996;
27. DIACONESCU Horia, RĂDUCANU Ruxandra, *Infrațiuni contra înfăptuirii justiției*, Editura C.H. Beck, București, 2014;
28. DIACONESCU Horia, RĂDUCANU Ruxandra, *Infrațiuni de corupție și de serviciu*, Editura C.H. Beck, București, 2017;
29. DOBRINOIU Vasile, NEAGU Norel, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, Editura Universul Juridic, București, 2011;
30. DRAGNE Luminița, TRANCĂ Anamaria, *Medierea în materie penală*, Editura Universul Juridic, București, 2011;
31. DUNEA Mihai, *Cauzele speciale de nepedepsire și cauzele speciale de reducere a pedepsei*, Editura Hamangiu, București, 2022;
32. DUVAC Constantin, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Editura C.H. Beck, București, 2010;
33. DUVAC Constantin, NEAGU Norel, GAMENTȚ Nicolae, BAICULESCU Vasile, *Drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2019;
34. GÂRBULEȚ Ioan, *Organizarea și exercitarea profesiei de executor judecătoresc*, Editura Hamangiu, București, 2007;
35. GHIGHECI Cristinel, *Infrațiunea complexă. Aspecte teoretice și practică judiciară*, Editura Hamangiu, București, 2012;
36. GHIGHECI Cristinel, *Cauzele care înlătură răspunderea penală*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
37. GHIGHECI Cristinel, *Etica profesiilor juridice*, Editura Hamangiu, București, 2017;
38. GHIGHECI Cristinel, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Editura Solomon, București, 2020;
39. GRAMA Mariana, BOTNARU Stela, ȘAVGA Alina, MARTIN Daniel, *Drept penal. Partea generală* vol. II, Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2016;
40. HAMELIN Jacques, DAMIEN André, *Les regles de la profession d’avocat*, ediția a 8-a, Editura Dalloz, 1995;
41. IORGOVAN Antonie, *Tratat de drept administrativ*, Ediția a 4-a, Editura All Beck, București, 2005;
42. IVAN Mari-Clauda, IVAN Gheorghe, *Cauzele justificative*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2021;
43. IVAN Gheorghe, IVAN Mari-Claudia, *Drept penal. Partea specială*, Ediția a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2019;
44. JOSE JIMENEZ DIAZ Maria, *Los delitos de descato en elCodigo penal espanol*, Editura EDERSA, Madrid, 1992;
45. JURJ Remus, ȘAGUNA Dan Drosu, *Spălarea banilor. Teorie și practică judiciară*, Ediția a 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2022;
46. LAMBERT Pierre, *Le secret professionnel*, Editura Nemesis, Bruxelles, 1985;
47. LAMBERT Pierre, *Règles et usages de la profession d’avocat du Barreau de Bruxelles*, ediția a 3-a, Editura Nemesis, Bruxelles, 1994;
48. LARGUIER Jean, CONTE Philippe, MAISTRE DU CHAMBON Patrick, *Droit pénal général*, ediția nr. 21, Editura Dalloz, 2008;
49. LEMPEREUR Alain, COLSON Aurelien, SALZER Jacques, *Medierea*, Editura C.H. Beck, București, 2011;
50. LEȘ Ioan, *Manual de drept notarial*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2008;

51. LEȘ Ioan, *Organizarea sistemului judiciar, a avocaturii și a activității notariale*, Editura Lumina Lex, București, 1997;
52. MARA Teodor, *Statutul profesiilor liberale în România*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2007;
53. MĂRCULESCU – MICHINICI Maria Ioana, DUNEA Mihai, *Drept penal. Partea generală, Curs teoretic în domeniul licenței (I)*, Editura Hamangiu, București, 2017;
54. MOROIANU Gheorghe, *Statutul profesiilor liberale*, Editura Universul juridic, București, 2008;
55. NICULEASA Mădălin, *Profesiile liberale. Reglementare, doctrină, jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2006;
56. NISTOR Valerică, *Organizarea și exercitarea profesiilor liberale juridice*, Editura Zigotto, Galați, 2010;
57. NISTOREANU Gheorghe, BOROI Alexandru, *Drept penal. Partea specială* Ediția a II-a, Editura All Beck, București, 2002;
58. OPREA Maria, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
59. OPRINA Evelina, *Executarea silită în procesul civil*, Ediția a IV-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2011
60. PASCU Ilie, BUNECI Petre – *Drept penal. Partea specială. Volumul I. Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, Editura Hamangiu, București, 2017;
61. PĂROȘANU Andreea, BALICA Ecaterina, BĂLAN Ana, *Medierea în domeniul penal în România. Evaluare și perspective de dezvoltare*, Editura C.H. Beck, București, 2013;
62. PÂRGARU Dragoș, *Infracțiuni în legătură cu procedura insolvenței*, Editura C.H. Beck, București, 2019;
63. PINCIUC Ana, *Profesii reglementate prin legi speciale*, Editura Tribuna Economică, București, 2012;
64. POENARU Emil, MURZEA Cristinel, *Profesiile juridice liberale*, Editura Hamangiu, București, 2009;
65. ROMAN Daniela, OPINCĂ Dumitru, APOSTU Adrian, *Medierea penală – un proces restaurativ*, Editura Stef, Iași, 2014;
66. ROTARU Cristina, TRANDAFIR (ILIE) Andra-Roxana, CIOCLEI Valerian, *Drept penal. Partea specială II. Curs tematic. Ediția 3*, Editura C.H. Beck, București, 2019;
67. ROTARU Cristina, TRANDAFIR (ILIE) Andra-Roxana, CIOCLEI Valerian, *Drept penal. Partea specială II. Curs tematic*, ediția a 5-a, C.H. Beck, București, 2021;
68. SIMA Constantin, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale comentate și adnotate*, Editura Lumina Lex, București, 2002,
69. SIMIONESCU Elena-Giorgiana, DUNGAN Petre, *Funcționarul public și răspunderea penală în noul Cod penal și în legile speciale*, Editura Hamangiu, București, 2016;
70. SLĂVOIU Radu , *Protecția penală a vieții private*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
71. STĂNESCU Georgeta, *Medierea – alternativă la justiție*, Editura Homer, Galați, 2011;
72. STOIAN Ion-Ciprian, *Istoria Baroului Iași din 1864 până în 1918*, Editura Institutului European, Iași, 2017;
73. STRETEANU Florin, NIȚU Daniel – *Drept penal. Partea generală, Curs universitar*, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2014;
74. STRETEANU Florin, NIȚU Daniel – *Drept penal. Partea generală, Curs universitar*, vol. II, Editura Universul Juridic, București, 2018;
75. TANISLAV Eliodor; CONEA Nicolae; Remus Caranfil, *Infracțiuni la regimul privind exercitarea unor profesii*, Editura Semne, București, 2010;

76. TANOVICEANU Ion, DONGOROZ Vintilă, CHISELIȚĂ Corneliu, LADAY Ștefan, DECUSARĂ Eugen, SCHINA Nicolae, *Tratat de drept și procedură penală*, Vol. I, Edițiunea a 2-a, Tipografia Curierul Judiciar, 1924;
77. TOADER Tudorel, *Drept penal român. Partea specială. Vol. I*, Editura Universul Juridic, București, 2019;
78. TOADER Tudorel, *Drept penal român. Partea specială*, ediția a 7-a revizuită, Editura Hamangiu, București, 2012;
79. TRANDAFIR Andra-Roxana, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, Editura C.H. Beck, București, 2020;
80. TUDURACHI (EVA) Cătălina, *Răspunderea penală a avocatului. Studiu de drept comparat*, Teză de doctorat susținută în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Drept, 2021;
81. Al. Țiclea, L. Georgescu, *Dreptul muncii. Curs universitar*, Ediția a VIII-a, Editura Universul Juridic, București, 2022;
82. ȚIȚ Nicolae-Horia, *Executarea silită. Partea generală*, Editura Hamangiu, București, 2016;
83. Țop Dan, *Tratat de dreptul muncii. Doctrină și Jurisprudență*, Editura Mustang, București, 2018;
84. UDROIU Mihail, *Drept penal. Partea specială*, Editura C.H. Beck, București, 2019;
85. UDROIU Mihail, *Sinteze de Drept penal. Partea specială Volumul I*, Ediția a 3-a revizuită și adăugită, Editura C.H. Beck, București, 2022;
86. ZECHERU Nicolae, *Medierea unor conflicte de natură penală. Alternativă pentru modernizarea sistemului judiciar*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2013.

III. Articole de specialitate:

1. ANTONIU George, *Notarul public și legea penală*, Revista Dreptul nr. 3/1999, p. 118-124;
2. ATASIEI Daniel, APOSTOL Mirela-Mihaela, *Practicianul în insolvență: a fi sau a nu fi...funcționar public. Perspectiva legii penale*, în Revista de insolvență Phoenix nr. 82 – octombrie-decembrie 2022, p. 26-32;
3. BADEA Mădălina, *Insolvență. Obligația administratorului judiciar de-a proceda la analiza unei declarații de creanță având ca temei juridic răspunderea civilă delictuală*, Revista Română de Jurisprudență nr. 2 din 2020, p. 169-173;
4. BAIAS Flavius-Antonio, *Principiile profesiei de avocat în lumina dispozițiilor Legii nr. 51/1995*, articol publicat în Revista Dreptul nr. 10-11/1995, p. 28-36;
5. BOAR Flavius Alexandru, *Solicitările de copii din arhiva notarială vs. Secretul profesional în Buletinul Notarilor Publici nr. 1/ 2020*, disponibil online pe <https://buletinulnotarilor.ro> accesat 05.07.2023;
6. BODU Ciprian, BODU Sebastian, *Infrațiunile de bancrută (I) Aspecte comune ale infrațiunilor de bancrută*, Revista Romana de Drept al Afacerilor nr. 4 din 2016, disponibilă online pe www.sintact.ro;
7. BODU Ciprian, BODU Sebastian, *Infrațiunile de bancrută (III) - Articolul 241 C. pen. - Bancruta frauduloasă*, Revista Romana de Drept al Afacerilor nr. 7 din 2016, disponibilă online pe www.sintact.ro ;
8. BRÎNZA Cristian, *Implicații penale ale statutului juridic al administratorului și al lichidatorului*, Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice, Vol. 1, R, SJE, 2020, p. 22-25, CZU: 347.964:347.427;
9. CHERTEȘ Dan Sebastian – *Infrațiunea de divulgare a secretului profesional de către avocat prevăzută de Legea nr. 51/1995. Scurte considerații*, articol publicat în Revista Penalmente Relevant nr. I/2017 p. 10-18;
10. CIOBANU Viorel Mihai, *Independența judecătorului și principiul legalității în procesul civil*, Revista Română de Drept privat, vol. 2, nr. 1/2010, p. 43-53;

11. CIUCA Andreea, *Înlocuirea practicianului în insolvență din oficiu. Necesitatea precizării atribuțiilor neîndeplinite sau îndeplinite necorespunzător*, Revista Română de Jurisprudență nr. 4 din 2019, disponibil online pe www.sintact.ro;
12. DINCĂ Stelian Emil, *Condițiile angajării răspunderii penale a executorului judecătoresc. Particularități*, articol publicat în volumul Conferința Internațională – Executorul judecătoresc între rol activ și organ de jurisdicție, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 266-275;
13. DOBRICAN Gheorghe, *Răspund penal judecătorii, procurorii, notarii publici, executorii judecătorești și alte persoane care desfășoară o activitate de jurisdicție pentru soluțiile pronunțate în cadrul acestei activități?*, în Revista Dreptul nr. 6/2005, p. 142 -148;
14. DOSEANU Răzvan, *Infrațiunea de luare de mită*, articol publicat în Revista Universul Juridic, nr. 9/2015, p. 55-104;
15. DUMITRU Ilie, *Exercitarea unei profesii sau practicarea unei meserii în mod nelegal – analiza răspunderii penale a nerespectării legislației muncii în anumite sectoare de activitate*, publicat în Revista Română de Dreptul Muncii nr. 3 din 2016, consultată online pe www.sintact.ro;
16. DUNEA Mihai, *Scurte observații asupra relației dintre natura juridică a cauzelor de înlăturare a răspunderii penale și natura juridică a cauzelor de nepedepsire (de impunitate) în dreptul penal roman*, Analele Științifice Ale Universității „Al. I. Cuza” Iași, Tomul LIX, Științe Juridice, 2013, Nr. II, p. 85-110;
17. DUVAC Constantin, *Conceptul de funcționar public în lumina Noului Cod penal*, Revista Dreptul, nr. 1/2011, disponibil online pe www.sintact.ro accesat 01.03.2023;
18. DUVAC Constantin, *Luarea de mită în Noul Cod penal*, Revista Dreptul, nr. 4/2013, disponibil online pe www.sintact.ro accesat 01.03.2023;
19. ELISEI (căs. Apostol) Mirela Mihaela, *Violarea sediului profesional – aspecte controversate în teoria și practica judiciară*, Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Tomul LXVII/2, Științe Juridice, 2021, DOI: 10.47743/jss-2021-67-2-13, p. 193-202;
20. ELISEI Mirela-Mihaela, *Confidențialitatea relației avocat-client în cauzele penale*, Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Tomul LXVII, Științe Juridice, 2020, p. 141-153;
21. ELISEI (căs. Apostol) Mirela Mihaela, *Infrațiunea de ultraj judiciar asupra avocatului*, publicat în volumul Text, context și subtext în drept, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 823-836;
22. GAGU Cristina, *Pot fi exercitate simultan profesiile de executor judecătoresc și de mediator?*, articol publicat în Revista Română de Executare silită nr. 4 din 2012, p. 13-23;
23. GHIUGAN Ionela-Mariana, *Dificultatea financiară – condiție de accesare a procedurilor de prevenire a insolvenței. Aspecte practice*, Revista de insolvență Phoenix nr. 83, ianuarie-martie 2023, p. 14- 17;
24. GÎRLĂȘTEANU George, *Constituționalizarea dreptului fundamental la libertate economică*, articol publicat în revista Română de Drept al Afacerilor nr. 2 din 2011, p. 13-22;
25. HERINEAN Dorel, *Participația improprie. Analiza unor cazuri particulare*, în Revista Penalmente Relevant nr. 2/2018, p. 65-77;
26. HERINEAN Dorel, *Relația dintre șantaj și alte infracțiuni*, în Revista Penalmente Relevant nr. I/2018, p. 21-43;
27. HOTCA Mihai Adrian, *Unele considerații privind impactul noilor reglementări în materie penală asupra profesiei de avocat*, Revista Avocatul – Ediția ONLINE, 23.06.2014, consultat pe www.unbr.ro;
28. HOTCA Mihai Adrian, *Infrațiunea de bancrută frauduloasă în reglementarea Noului Cod penal*, Revista Dreptul 3 din 2013, disponibil online pe www.sintact.ro (accesat 09.02.2023);
29. HOTCA Mihai Adrian, *Reflectarea principiilor dreptului penal în Codul penal în vigoare*, articol publicat în Revista Dreptul nr. 12 din 2021;

30. HUIDAN Andra, *Apărarea dreptului la viață privată prin mijloace de drept penal*, articol disponibil pe www.juridice.ro accesat 01.02.2022;
31. IONIȚĂ Vasile, IVAN Gheorghe – *Avocatul – subiect activ al infracțiunilor de corupție*, Revista Pro Lege, nr. 3/2008, p. 21-28;
32. LEȘ Ioan, *Contestarea refuzului executorului judecătoresc de a îndeplini un act de executare silită în sistemul procesual românesc și în cel al Republicii Moldova. Un sumar examen comparativ*, articol publicat în Revista Română de executare silită nr. 3 din 2018, disponibil online pe www.sintact.ro;
33. LEȘ Ioan, STOICA Adrian, *Statutul profesiei de executor judecătoresc în lumea contemporană: realități și perspective*, articol publicat în Revista Română de Executare Silită nr. 3 din 2011, p. 122-139;
34. LEȘ Ioan, HURUBĂ Eugen, *Codul mondial de executare silită, comentariu pe articole*, publicat în Revista Română de Executare Silită nr. 4 din 2016, p. 64-89;
35. LOZNEANU Verginel, BARBU Vlad, *Rolul forței publice în activitatea de executare silită*, în Revista Română de executare silită nr. 3/2013, p. 58-65;
36. LUP Oana Lavinia, CHIRIȚA Radu, *Spălarea banilor și calitatea de entitate raportoare a practicienilor în insolvență*, articol publicat în Revista de insolvență Phoenix nr. 77-78 din 2021, p. 36-41;
37. MAREȘ Mihai – *Regimul Juridic al privilegiului avocat-client și regula confidențialității în relația avocat-client. Considerații teoretice și practice*, publicat în Revista Română de Dreptul penal al afacerilor nr. 3/2019, p. 46-76;
38. MEDEANU Tiberiu Constantin, *Neglijența în serviciu. Notar public*, Revista de Drept penal nr.1/2007, p. 126-129;
39. MUREȘAN Iulia Andra, *Abuzul în serviciu – aspecte controversate*, Revista Penalmente Relevant, nr. 2/2022, p. 34-64;
40. NAUBAUER Ștefan, *Principiile fundamentale ce guvernează exercitarea profesiei de avocat în România*, articol publicat în Pandectele Române nr. 4/2010, p. 62-70;
41. NICORICI Cristina, *Violarea vieții private. Printre capcanele unei noi incriminări*, Penalmente Relevant 1 din 2017, p. 19-40;
42. OANCEA Geanina, *Acord de restructurare sau concordat preventiv?*, în Revista de insolvență Phoenix nr. 75-76, ianuarie-iunie 2021, p. 30-34;
43. OANCEA-OLTEANU Geanina, *Raportul practicianului în insolvență în procedurile de restructurare preventivă*, Revista de insolvență Phoenix nr. 83, ianuarie-martie 2023, p. 19- 23;
44. OGANDO C. Janine, *Sanctioning Unfit Lawyers: The Need For Public Protection*, Georgetown journal of legal Ethics, vol. 5: 459, 1991, p. 459-484;
45. OPRINA Evelina, *Atribuțiile executorului judecătoresc în diferitele proceduri speciale*, articol publicat în Revista Română de Executare Silită nr. 4 din 2013, p. 46-77;
46. PAPUC Mădălina-Diana, *Medierea – la granița dintre un scop nobil și o reglementare îndoielnică*, Revista Română de Drept al Afacerilor nr. 10 din 2013, disponibil online pe www.sintact.ro;
47. POPA Sorana, *Aspecte privind răspunderea administratorului judiciar și a lichidatorului judiciar în lumina Legii nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență și a unor acte normative incidente*, articol publicat în Revista Dreptul nr. 2/2015, p. 23-43;
48. POPOV Ruslan, *Administratorul insolvenței – persoană publică?*, publicat în Revista Procuraturii Republicii Moldova nr. 2/2019, p. 21-24;
49. PUMA Cris, *The Missing Link: Does Lawyer-Bashing Warrant Additional Protection for Lawyers*, 19 J. LEGAL PROF. (1994-1995) p. 207-234;
50. RADU Florin – *Despre obligația de confidențialitate a avocatului în privința informațiilor luate la cunoștință din dosarul de urmărire penală*, Revista Avocatul – Ediția ONLINE, 23.06.2014, pe www.unbr.ro;

51. RUJAN Ion Cristinel, *Considerații privind unele infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, articol publicat în Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 1/2016, p. 101-110;
52. SIMA Mădălina Cristina, *Subiectul activ al infracțiunii de luare de mită. Cazul avocatului din oficiu*, în Revista de Drept penal nr. 2/2007, p. 119-121;
53. R. Slăvoiu, *Violarea sediului profesional. Examen de jurisprudență* articol publicat în Revista Dreptul nr. 4/2019, disponibil online pe www.sintact.ro;
54. TEMNEANU Cătălin, *Procedura insolvenței. Acțiune în răspundere civilă delictuală îndreptată împotriva administratorului judiciar în temeiul reglementării oferite de Codul civil, în circumstanțele în care acestuia din urmă îi încetase calitatea conferită de Legea nr. 85/2014, iar procedura insolvenței nu mai era în curs*, Revista Română de Jurisprudență nr. 3 din 2020, disponibil online pe www.sintact.ro;
55. THORTON E., *A Treatise On Attorneys At Law 22-23 (1914)* apud. Janine C. Ogando, *Sanctioning Unfit Lawyers: The Need For Public Protection*, Georgetown journal of legal Ethics, vol. 5: 459, 1991, p. 459-484;
56. TÎRNOVEANU Stan, Clima Viorica, *Corelări necesare în analiza stării de dificultate, a stării de dificultate financiară și a celei de insolvență prezumat instalată*, Revista de insolvență Phoenix nr. 81, iulie-septembrie 2022, p. 13-19;
57. TRANDAFIR Andra-Roxana, *Violarea sediului profesional. Obiectul protecției. Comparație cu violarea de domiciliu*, Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Din Iași, Tomul LXVII/2, Științe Juridice, 2021, DOI: 10.47743/jss-2021-67-2-11, p. 159-177;
58. TRANDAFIR Andra-Roxana, *Reforma reformei infracțiunilor contra înfăptuirii justiției – exemplul nedeunțării*, articol publicat în volumul Liber amicorum Viorel Pașca 70, Reforma reformei legislației penale, Editura Universul Juridic, București, 2021, p. 228-239;
59. TSITSOURA Aglaia, *Activités du Conseil de l'Europe dans le domaine des problèmes criminels*, International Review of Penal Law (vol. 71), Editura Eres, 2000;
60. UNGUREANU Augustin, *Protecția penală a avocatului și a avocatului în exercitarea profesiei sale, în lumina Legii nr. 51/1995*, în Revista de Drept Penal, nr. 3 din 1996, Editura R.A. „Monitorul Oficial”, București, p. 48-72;
61. VOICAN Mădălina, *Executorul judecătoresc este funcționar public. Pentru că norma penală este prioritară la aplicare*, Revista Română de Executare Silită nr. 4/2019 p. 71-81.

IV. Culegeri de jurisprudență

1. CĂLIN Dragoș, *Decizii relevante ale Curții constituționale în materia altor profesii juridice*, Editura Universitară, București, 2013;
2. COMAN Vasile, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției. Practică recentă comentată. Volumul I*, Editura Hamangiu, București, 2023.

V. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului:

1. Cauza *Le Compte, Van Leuven și De Meyere împotriva Belgiei*, cererile nr. 6878/75 și nr. 7238/75, Hotărârea din 23 iunie 1981;
2. Cauza *Goddi împotriva Italiei*, cererea nr. 8966/80, Hotărârea din data de 09.04.1984;
3. Cauza *Revert și Legallais împotriva Franței* cererile reunite nr. 14331/88 și 14332/88, Decizia din 08.09.1989;
4. Cauza *A și alții împotriva Spaniei*, cererea nr. 13750/88, Hotărârea din data de 02.07.1990;
5. Cauza *S împotriva Suediei*, cererile nr. 12629/87, 13965/88, Hotărârea din data de 28.11.1991;
6. Cauza *Niemetz împotriva Germaniei*, cererea nr. 13710/88, Hotărârea din data de 16.12.1992;

7. Cauza *Kopp împotriva Elveției*, cererea nr. 23224/94, Hotărârea din data de 25.03.1998;
8. Cauza *O.V.R. împotriva Rusiei*, cererea nr. 44319/98, Hotărârea din data de 03.04.2001;
9. Cauza *Brennan împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, cererea nr. 39846/98, Hotărârea din data de 16.10.2001;
10. Cauza *Nikula împotriva Finlandei*, cererea nr. 31611/96, Hotărârea din data de 21.03.2002;
11. Cauza *Société Colas Est și alții împotriva Franței*, Cererea nr. 37971/97, Hotărârea din data de 16.04.2002;
12. Cauza *Tamosius împotriva Marii Britanii*, cererea nr. 62002/00, Hotărârea din data de 19.09.2002;
13. Cauza *Steur împotriva Olandei*, cererea nr. 39657/98, Hotărârea din data de 28.10.2002;
14. Cauza *Ruianu împotriva României*, cererea nr. 34647/97, Hotărâre din 17.06.2003, publicată în M. Of. nr. 1139 din 02.12.2004;
15. Cauza *Popov și alții împotriva Bulgariei*, cererea nr. 48047/99, Hotărârea din data de 06.11.2003;
16. Cauza *Sabin Popescu împotriva României*, cererea nr. 48102/99, Hotărârea din data de 02.03.2004;
17. Cauza *Pini și Bertani/Manera și Atripaldi împotriva României*, cererile nr. 78028/01 și 78030/01, Hotărârea din data de 22.06.2004;
18. Cauza *Pompiliu Bota împotriva României*, cererea nr. 24057/03, Hotărârea asupra inadmisibilității din data de 12.10.2004;
19. Cauza *Fociac împotriva României*, cererea nr. 2577/02, Hotărârea din data de 03.02.2005;
20. Cauza *Laveau și Fillon împotriva Franței*, cererile nr. 63512/00 și 63512/00, Hotărârea din data de 06.09.2005;
21. Cauza *Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, cererea nr. 50882/99, Hotărârea din data de 27.09.2005;
22. Cauza *Kyprianou împotriva Ciprului*, cererea nr. 73797/01, Hotărârea din data de 15.12.2005;
23. Cauza *Smirnov împotriva Rusiei*, cererea nr. 71362/01, Hotărârea din data 07.06.2007;
24. Cauza *Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, cererea nr. 74336/01, Hotărârea din data de 16.10.2007;
25. Cauza *Zagaria împotriva Italiei*, cererea nr. 58295/00, Hotărârea din data de 27.11.2007;
26. Cauza *Andre și altul împotriva Franței*, cererea nr. 18603/03, Hotărârea din data de 24.07.2008;
27. Cauza *Aleksanyan împotriva Rusiei*, cererea nr. 49468/06, Hotărâre din data de 22.12.2008;
28. Cauza *Burdov împotriva Rusia (nr. 2)*, cererea nr. 33509/04, Hotărârea din data de 15.01.2009;
29. Cauza *Kolesnichenko împotriva Rusia*, cererea nr. 19856/04, Hotărâre din data de 09.04.2009;
30. Cauza *Sakhnovskiy împotriva Rusiei*, cererea nr. 21273/03, Hotărârea din data de 02.11.2010;
31. Cauza *Michaud împotriva Franței*, cererea nr. 12323/11, Hotărârea din data de 06.12.2012;
32. Cauza *Morice împotriva Franței*, cererea nr. 29369/2010, Hotărâre din data de 23.04.2015;
33. Cauza *Popovi împotriva Bulgariei*, cererea nr. 39651/11, Hotărârea din data de 09.06.2016;
34. Cauza *Mikhaylova împotriva Ucrainei*, cererea nr. 10644/08, Hotărârea din data de 06.03.2018;
35. Cauza *Bagirov împotriva Azerbaidjanului*, cererile nr. 81024/12 și 28198/15, Hotărârea din data de 25.06.2020.

VI. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene:

1. Cauza *AM & S Europe Limited împotriva. Comsiei*, Cererea nr. 155/79, Hotărârea din data de 18.05.1982;
2. Cauza nr. C-305/2005 având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul art. 234 CE de Cour d'arbitrage, Hotărârea Curții din 26.06.2007;
3. Cauza *Akzo Nobel Chemicals și Akros Chemicals împotriva Comisiei*, Cererea nr. C-550/07 P, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din data de 14 septembrie 2010.

VII. Decizii ale Curții Constituționale:

1. Decizia nr. 1/1994 publicată în M. Of. Nr. 69 din 16.03.1994;
2. Decizia Plenului CCR nr. 1 din 17.01.1995, publicată în M. Of. nr. 16 din 26.01.1995;
3. Decizia nr. 45/1995, publicată în M. Of. nr. 90 din 12.05.1995;
4. Decizia nr. 66/1996, publicată în M. Of. Nr. 325 din 05.12.1996;
5. Decizia nr. 256/1997, publicată în M. Of. nr. 134 din 02.04.1998;
6. Decizia nr. 635/1997, publicată în M. Of. nr. 134 din 02.04.1998;
7. Decizia nr. 391/1997, publicată în M. Of. Nr. 143 din 08.04.1998;
8. Decizia nr. 84/1999, publicată în M. Of. nr. 357 din 28.07.1999;
9. Decizia nr. 161/2001, publicată în M. Of. nr. 473 din 17.08.2001;
10. Decizia nr. 49/2001, publicată în M. Of. Nr. 260 din 26.05.2001;
11. Decizia nr. 486/2002, publicată în M. Of. Nr. 43 din 19.01.2003;
12. Decizia nr. 44/2003, publicată în M. Of. nr. 161 din 13.03.2003;
13. Decizia nr. 44/2003, publicată în M. Of. Nr. 161 din 13.03.2003;
14. Decizia nr. 162/2003, publicată în M. Of. nr. 314 din 09.05.2003;
15. Decizia nr. 329/2003, Publicată în M. Of. nr. 695 din 03.10.2003;
16. Decizia nr. 2/2004, publicată în M. Of. nr. 97 din 02.02.2004;
17. Decizia nr. 32/2004, publicată în M. Of. nr. 131 din 13.02.2004;
18. Decizia nr. 233/2004, Publicată în M. Of. Nr. 603 din 07.05.2004;
19. Decizia nr. 195/2004, publicată în M. Of. Nr. 532 din 14.06.2004;
20. Decizia nr. 234/2004, publicată în M. Of. Nr. 532 din 14.06.2004;
21. Decizia nr. 409/2004 publicată în M. Of. nr. 1063 din 16.11.2004;
22. Decizia nr. 40/2005, publicată în M. Of. nr. 165 din 24.02.2005;
23. Decizia nr. 88/2005, publicată în M. Of. Nr. 163 din 23.02.2005;
24. Decizia nr. 260/2005, publicată în M. Of. Nr. 548 din 28.06.2005;
25. Decizia nr. 266/2005, publicată în M. Of. nr. 582 din 06.07.2005;
26. Decizia nr. 406/2005, publicată în M. Of. nr. 807 din 06.09.2005;
27. Decizia nr. 22/2006, publicată în M. Of. nr. 134 din 13.02.2006;
28. Decizia nr. 61/2006, publicată în M. Of. Nr. 176 din 23.02.2006;
29. Decizia nr. 200/2006, Publicată în M. Of. Nr. 299 din 04.03.2006;
30. Decizia nr. 513/2006, publicată în M. Of. nr. 598 din 11.07.2006;
31. Decizia nr. 806/2006, publicată în M. Of. Nr. 29 din 17.01.2007;
32. Decizia nr. 164/2007, publicată în M. Of. Nr. 203 din 26.03.2007;
33. Decizia nr. 502/2007, publicată în M. Of. nr. 395 din 12.06.2007;
34. Decizia nr. 496/2007, publicată în M. Of. nr. 456 din 05.07.2007;
35. Decizia nr. 631/2007, publicată în M. Of. nr. 518 din 01.08.2007;
36. Decizia nr. 810/2007, publicată în M. Of. nr. 782 din 19.11.2007;
37. Decizia nr. 726/2007, publicată în M. Of. nr. 681 din 08.10.2007;
38. Decizia nr. 967/2007, publicată M. Of. nr. 804 din 26.11.2007;
39. Decizia nr. 1040/2007, publicată în M. Of. nr. 826 din 04.12.2007;
40. Decizia nr. 236/2008, publicată în M of. nr. 243 din 28.03.2008;
41. Decizia nr. 392/2008, publicată în M. Of. Nr. 309 din 21.04.2008;
42. Decizia nr. 650/2008, publicată în M. Of. nr. 560 din 24.07.2008;
43. Decizia nr. 41/2009, publicată în M. Of. nr. 88 din 13.02.2009;
44. Decizia nr. 150/2009, publicată în M. Of. Nr. 152 din 11.03.2009;
45. Decizia nr. 242/2009, publicată în M. Of. nr. 159 din 16.03.2009;

46. Decizia nr. 289/2009, publicată în M. Of. nr. 215 din 03.04.2009;
47. Decizia nr. 654/2009, publicată în M. Of. nr. 433 din 25.06.2009;
48. Decizia nr. 768/2009, publicată în M. Of. nr. 516 din 28.07.2009;
49. Decizia nr. 1119/2009, publicată în M. Of. nr. 731 din 28.10.2009;
50. Decizia nr. 1354/2009, Publicată în M. Of. Nr. 844 din 07.12.2009;
51. Decizia nr. 1400/2009, publicată în M. Of. nr. 855 din 09.12.2009;
52. Decizia nr. 1488/2009, publicată în M. Of. nr. 48 din 21.01.2010;
53. Decizia nr. 1529/2009, publicată în M. Of. nr. 85 din 09.02.2010;
54. Decizia nr. 49/2010, publicată în M. Of. nr. 150 din 08.03.2010;
55. Decizia nr. 153/2010, publicată în M. Of. nr. 209 din 02.04.2010;
56. Decizia nr. 155/2010, publicată în M. Of. nr. 209 din 02.04.2010;
57. Decizia nr. 414/2010, publicată în M. Of. nr. 291 din 04.05.2010;
58. Decizia nr. 483/2010, publicată în M. Of. nr. 358 din 01.06.2010;
59. Decizia nr. 1018/2010, publicată în M. Of. nr. 511 din 22.07.2010;
60. Decizia nr. 933/2010, publicată în M. Of. nr. 530 din 29.07.2010;
61. Decizia nr. 1303/2010, publicată în M. Of. nr. 727 din 01.11.2010;
62. Decizia nr. 1135/2010, publicată în M. Of. nr. 747 din 09.11.2010;
63. Decizia nr. 1210/2010, publicată în M. Of. nr. 801 din 30.11.2010;
64. Decizia nr. 1500/2010, publicată în M. Of. nr. 12 din 06.01.2011;
65. Decizia nr. 1602/2010, publicată în M. Of. nr. 43 din 18.01.2011;
66. Decizia nr. 1446/2010, publicată în M. Of. nr. 55 din 21.01.2011;
67. Decizia nr. 1576/2010, publicată în M. Of. nr. 60 din 25.01.2011;
68. Decizia nr. 1607/2010, publicată în M. Of. nr. 82 din 01.02.2011;
69. Decizia nr. 298/2011, publicată în M. Of. nr. 239 din 06.04.2011
70. Decizia nr. 299/2011, publicată în M. Of. nr. 278 din 20.04.2011;
71. Decizia nr. 447/2011, publicată în M. Of. nr. 485 din 08.07.2011;
72. Decizia nr. 938/2011, publicată în M. Of. nr. 603 din 26.08.2011;
73. Decizia nr. 1069/2011, publicată în M. Of. nr. 638 din 07.09.2011;
74. Decizia nr. 1081/2011, publicată în M. Of. nr. 677 din 23.09.2011;
75. Decizia nr. 1134/2011, publicată în M. Of. Nr. 710 din 07.10.2011;
76. Decizia nr. 1375/2011, publicată în M. Of. nr. 888 din 15.12.2011;
77. Decizia nr. 1330/2011, publicată în M. Of. nr. 874 din 12.12.2011;
78. Decizia nr. 1307/2011, publicată în M. Of. nr. 12 din 06.01.2012;
79. Decizia nr. 1305/2011, publicată în M. Of. nr. 30 din 13.01.2012;
80. Decizia nr. 1519/2011, publicată în M. Of. nr. 67 din 27.01.2012;
81. Decizia nr. 354/2012, publicată în M. Of. nr. 407 din 19.06.2012;
82. Decizia nr. 868/2011, publicată în M. Of. nr. 833 din 11.12.2012;
83. Decizia nr. 889/2012, publicată în M. Of. nr. 27 din 12.01.2013;
84. Decizia nr. 72/2013, publicată în M. Of. nr. 209 din 12.04.2013;
85. Decizia nr. 379/2013, publicată în M. Of. nr. 731 din 27.11.2013;
86. Decizia nr. 2/2014, publicată în M. Of. nr. 71 din 29.01.2014;
87. Decizia nr. 135/2014, publicată în M. Of. nr. 321 din 05.05.2014;
88. Decizia nr. 144/2014, publicată în M. Of. Nr. 341 din 09.05.2014;
89. Decizia nr. 266/2014, publicată în M. Of. nr. 464 din 25.06.2014;
90. Decizia nr. 523/2014, publicată în M. Of. nr. 844 din 19.11.2014;
91. Decizia nr. 324/2015, publicată în M. Of. nr. 482 din 01.07.2015;

92. Decizia nr. 688/2015, publicată în M. Of. nr. 9 din 07.01.2016;
93. Decizia nr. 397/2016, publicată în M. Of. nr. 532 din 15.07.2016;
94. Decizia nr. 405/2016, Publicată în M. Of. nr. 517 din 08.07.2016;
95. Decizia nr. 447/2016, publicată în M. Of. nr. 646 din 23.08.2016;
96. Decizia nr. 582/2016, publicată în M. Of. nr. 731 din 21.09.2016;
97. Decizia nr. 680/2016, publicată în M. Of. nr. 2 din 03.01.2017;
98. Decizia nr. 635/2016, publicată în M. Of. nr. 37 din 12.01.2017;
99. Decizia nr. 629/2016, publicată în M. Of. nr. 36 din 12.02.2017;
100. Decizia nr. 23/2017, publicată în M. Of. nr. 235 din 05.04.2017;
101. Decizia nr. 50/2017, publicată în M. Of. nr. 308 din 28.04.2017;
102. Decizia nr. 225/2017, publicată în M. Of. nr. 468 din 22.06.2017;
103. Decizia nr. 392/2017, Publicată în M. Of. nr. 504 din 30.06.2017;
104. Decizia nr. 175/2017 publicată în M. Of. nr. 572 din 18.07.2017;
105. Decizia nr. 524/2017, publicată în M. Of. nr. 799 din 10.10.2017;
106. Decizia nr. 521/2017, publicată M. Of. nr. 864 din 01.11.2017;
107. Decizia nr. 7/2018, publicată în M. Of. nr. 200 din 05.03.2018;
108. Decizia nr. 827/2017, publicată în M. Of. nr. 346 din 20.04.2018;
109. Decizia nr. 101/2018 (publicată în M. Of. nr. 510 din 21.06.2018);
110. Decizia nr. 182/2018, publicată în M. Of. nr. 531 din 27.06.2018;
111. Decizia nr. 460/2018, publicată în M. Of. nr. 979 din 20.11.2018;
112. Decizia nr. 153/2019, publicată în M. Of. nr. 390 din 20.05.2019;
113. Decizia nr. 289/2019, publicată în M. Of. nr. 804 din 03.10.2019;
114. Decizia nr. 288/2019, publicată în M. Of. nr. 827 din 10.10.2019;
115. Decizia nr. 502/2019, publicată în M. Of. nr. 877 din 31.10.2019;
116. Decizia nr. 601/2019, publicată în M. Of. nr. 954 din 28.11.2019;
117. Decizia nr. 820/2019, publicată în M. Of. nr. 175 din 03.03.2020;
118. Decizia nr. 488/2019, publicată în M. Of. nr. 339 din 27.04.2020;
119. Decizia nr. 514/2020, publicată în M. Of. nr. 770 din 24.08.2020;
120. Decizia nr. 351/2020, publicată în M. Of. nr. 1196 din 09.12.2020;
121. Decizia nr. 654/2020, publicată în M. Of. nr. 3 din 04.01.2021;
122. Decizia nr. 650/2020, publicată în M. Of. nr. 8 din 05.01.2021;
123. Decizia nr. 30/2021, publicată în M. Of. nr. 292 din 23.03.2021;
124. Decizia nr. 102/2021, publicată în M. Of. nr. 357 din 07.04.2021;
125. Decizia nr. 301/2021, publicată în M. Of. nr. 662 din 05.07.2021;
126. Decizia nr. 253/2021, publicată în M. Of. nr. 704 din 16.07.2021;
127. Decizia nr. 21/2022, publicată în M. Of. nr. 726 din 19.07.2022;
128. Decizia nr. 442/2021, publicată în M. Of. nr. 1092 din 16.11.2021;
129. Decizia nr. 648/2021, publicată în M. Of. nr. 1210 din 21.12.2021;
130. Decizia nr. 443/2021, publicată în M. Of. nr. 9 din 04.01.2022;
131. Decizia nr. 70/2022, publicată în M. Of. nr. 683 din 08.07.2022;
132. Decizia nr. 206/2022, publicată în M. Of. nr. 876 din 06.09.2022;
133. Decizia nr. 230/2022, publicată în M. Of. nr. 519 din 26.05.2022;
134. Decizia nr. 283/2023, publicată în M. Of. nr. 488 din 06.06.2023.

VIII. Decizii obligatorii ale Înaltei Curți de Casație și Justiție:

1. ICCJ, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 20/2014 publicată în M. Of. nr. 766 din 22.10.2014;
2. ICCJ, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 1/2015, publicată în M. Of. nr. 105 din 10.02.2015;
3. ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 2015/2015, publicată în M. Of. nr. 406 din 09.06.2015;
4. ICCJ, completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 15/2015, publicată în M. Of. nr. 816 din 03.11.2015;
5. ICCJ, completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 8/2016, publicată în M. Of. nr. 480 din 28.06.2016;
6. ICCJ, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 16/2021 publicată în M. Of. nr. 486 din 11 mai 2021;
7. ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 28/2022, publicată în M. Of. nr. 534 din 31.05.2022.

IX. Practică judiciară invocată:

1. Curtea de Casație a României, Decizia nr. 1826/1936;
2. Tribunalul Suprem, secția Militară, Decizia penală nr. 13/1980;
3. Curtea Supremă de Justiție, s. pen., Decizia nr. 569/1990 din 16.05.1990;
4. Curtea Supremă de Justiție, s. pen., Decizia nr. 596/1990 din 16.05.1990;
5. Tribunalul Suprem, s.pen., Decizia nr. 1672/1985 din 02.07.1985;
6. Tribunalul Suprem, s. pen., Decizia nr. 1689/1986;
7. Curtea Supremă de Justiție, s. pen., Decizia nr. 1786 din 08.07.2003;
8. ICCJ, secția I civilă, Decizia nr. 6618/2004 din 26.11.2004;
9. ICCJ, secția I civilă, Decizia nr. 6619/2004 din 26.11.2004;
10. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 1805/2005 din 15.03.2005;
11. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 6003/2007 din 12.12.2007;
12. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 1026/2009 din 20.03.2009;
13. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 1880/2009 din 21.05.2009;
14. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 2076/2009 din 03.06.2009;
15. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 1021/2010 din 17.03.2010;
16. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 3447/2011 din 06.10.2011;
17. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 354/2014 din 30.01.2014;
18. ICCJ, completul de 5 judecători, Decizia nr. 29/2014 din 10.03.2014;
19. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 50/A/2015 din 16.02.2015;
20. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 248/A/2015 din 02.07.2015;
21. ICCJ, s. pen. Decizia nr. 433/A/2015 din 25.11.2015;
22. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 449/A/2015 din 08.12.2015;
23. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 42/2016 din 03.02.2016;
24. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 244/A/2017 din 30.06.2017;
25. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 281/2018 din 30.02.2018;
26. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 277/A/2018 din 29.10.2018;
27. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 312A/2018 din 27.11.2018;
28. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 268/RC.2019 din 25.06.2019;
29. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 332/2019 din 26.10.2019;
30. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 97/A/2020 din 07.04.2020;

31. ICCJ, s.pen., Decizia penală nr. 382/A din 17.12.2020;
32. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 534/RC din 23.11.2021;
33. ICCJ, s. pen. Decizia nr. 334/2022 din 28.06.2022;
34. ICCJ, s.pen., Decizia nr. 228/A/2023 din 10.07.2023;
35. C.A. Craiova, s.pen., Decizia nr. 160/2013 din 26.02.2013;
36. C.A. Cluj, s.pen., Sentința penală nr. 120/2013 din 01.11.2013;
37. C.A. Timișoara, s.pen., Sentința nr. 21/2014 din 24.01.2014;
38. C.A. Alba Iulia, s.pen., Decizia penală nr. 539 /2014 din 09.09.2014;
39. C. A. Galați, s.pen., Decizia nr. 1183/2014 din 09.12.2014;
40. C.A. București, s.pen., Sentința nr. 380/2014 din 11.12.2014;
41. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 137/2015 din 31.08.2015;
42. C. A. București, s.pen., Decizia nr. 1479/2015 din 03.11.2015;
43. C.A. Iași, s.pen., Sentința penală nr. 137/2015 din 18.12.2015;
44. C.A. Brașov, s.pen., Decizia nr. 303/2016 din 13.04.2016;
45. C.A. Alba Iulia, s.pen., Decizie penală nr. 474/2016 din 12.05.2016;
46. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 1038/2016 din 17.06.2016;
47. C.A. Bacău, s.pen., Decizia penală nr. 460/2017 din 12.04.2017;
48. C.A. Bacău, s.pen., Decizia penală nr. 481/2017 din 19.04.2017;
49. C.A. Iași, s.pen., Sentința penală nr. 71/2017 din 08.08.2017;
50. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 1436/2017 din 24.10.2017;
51. C.A. Pitești, s.pen., Decizia nr. 36/2018 din 17.01.2018;
52. C.A. Craiova, s.pen., Sentința nr. 17/2018 din 26.01.2018;
53. C.A. Timișoara, s.pen., Încheierea nr. 262/2018 din 11.04.2018;
54. C.A. Timișoara, s.pen., Încheierea nr. 381/2018 din 30.05.2018;
55. C.A. Craiova, s.pen., Decizia nr. 790/2018 din 31.05.2018;
56. C.A. Craiova, s.pen., Decizia penală nr. 1021/2018 din 03.07.2018;
57. C.A. Craiova, s.pen., Decizia penală nr. 426/2018 din 27.03.2018;
58. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 808/2018 din 07.06.2018;
59. C.A. Craiova, s.pen., Decizia nr. 1251/2018 din 24.09.2018;
60. C.A. Brașov, s.pen., Decizia nr. 795/2018 din 05.12.2018;
61. C.A. Craiova, s.pen., Decizia penală nr. 1806/2018 din 20.12.2018;
62. C.A. Târgu Mureș, s.pen., Decizia nr. 77/2019 din 21.02.2019;
63. C.A. Suceava, s.pen., Decizia nr. 385/2019 din 10.04.2019;
64. C.A. București, s.pen., Sentința penală nr. 113/2019 din 17.05.2019;
65. C.A. Timișoara, s.pen., Decizia nr. 681/2019 din 14.06.2019;
66. C.A. Constanța, s.pen., Decizia nr. 720/2019 din 10.07.2019;
67. C.A. Ploiești, s.pen., Decizia nr. 814/2019 din 25.09.2019;
68. C.A. Cluj, s.pen., Decizia nr. 1000/2019 din 26.09.2019;
69. C.A. Cluj, s.pen., Decizia nr. 1007/2019 din 27.09.2019;
70. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 891/2020 din 24.09.2020;
71. C.A. Timișoara, s.pen., Decizia nr. 927/2019 din 27.09.2019;
72. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 1178/2020 din 10.11.2020;
73. C.A. București, s.pen., Decizia nr. 1393/2020 din 08.12.2020;
74. C.A. Iași, s. pen., Sentința nr. 9/2021 din 15.03.2021;
75. C.A. Cluj, s.pen., Încheierea din data de 16.11.2021 în dosarul nr. 20638/211/2018/a4;
76. C.A. Iași, s.pen., Decizia nr. 556/2022 din 07.07.2022;

77. C.A. București, s.pen., Sentința nr. 65/2023 din 31.03.2023;
78. Tribunalul Botoșani, secția civilă, Sentința nr. 303 din 28.12.2018;
79. Tribunalul Timiș, s.pen., Încheiere de cameră preliminară nr. 651/2021 din 25.08.2021;
80. Judecătoria Brașov, s.pen., Sentința nr. 154/2016 din 28.01.2016;
81. Judecătoria Dragomirești, Sentința nr. 35/2016 din 18.02.2016;
82. Judecătoria Sectorului 6 București, s.pen., Sentința penală nr. 137/2017 din 20.03.2017;
83. Judecătoria Constanța, s.pen., Sentința penală nr. 397/2017 din 22.03.2017;
84. Judecătoria Caracal, Sentința nr. 230/2017 din 19.10.2017;
85. Judecătoria Sectorului 1 București, s.pen., Sentința penală nr. 833/2017 din 29.11.2017;
86. Judecătoria Slatina, Sentința penală nr. 357/2018 din 16.04.2018;
87. Judecătoria Timișoara, s.pen., Sentința penală nr. 1214 din 10.04.2019;
88. Judecătoria Timișoara, s.pen., Sentința penală nr. 3917 din 06.12.2019;
89. Judecătoria Ploiești, s.pen., Sentința nr. 1939/2021 din 26.11.2021.
90. Judecătoria Iași, s.pen., Sentința nr. 664 din 14.03.2022.

X. Legislație și jurisprudență străină:

1. Legea nr. 69/2016 cu privire la organizarea activității notarilor, publicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 277-287 art. 588 din 26.08.2016, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023
2. Legea nr. 246/2018 privind procedura notarială, publicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 30-37 art. 89 din 01.02.2019, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023
3. Anexa nr. 2 la Ordinul ministrului justiției nr. 622 din 03.08.2017, publicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 3160321 art. 1573 din 25.08.2017, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023
4. Regulamentul cu privire la registrele notariale și modul de îndeplinire a lucrărilor de secretariat în activitatea notarială, aprobat prin Ordinul Ministrului justiției nr. 329/2019 din 10.12.2019, publicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 14-23 art. 55 din 24.01.2020;
5. Regulamentul privind cerințele de amenajare a biroului notarului, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 207 din 04.04.2017, publicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 119-126 art. 756 din 14.04.2017, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023.
6. Legea nr. 113 din 16.06.2010 privind executorii judecătorești, publicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 126-128 din 23.07.2010, republicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 184-192, art. 389 din 28.04.2016, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023.
7. Cod nr. 443 din 24.12.2004, republicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 214-220 art. 704 din 05.11.2010, cu modificările și completările ulterioare, în continuare C. de executare R.M., disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023;
8. Legea nr. 161/2014 cu privire la administratorii autorizați, publicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 293-206 art. 605 din 03.10.2014, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023;
9. Legea nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură, cu modificările și completările ulterioare, publicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 159 art. 582 din 04.09.2010, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023;
10. Statutul profesiei de avocat, publicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 54-57 art. 302 din 08.04.2011, cu modificările și completările ulterioare disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023.

11. Legea nr. 137/2015 cu privire la mediere, publicată în M. Of. al Republicii Moldova nr. 224-233 art. 445 din 21.08.2015, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023
12. Cod nr. 122 din 14.03.2003, publicat în m. Of. al Republicii Moldova nr. 104-110 art. 447 din 07.06.2003, republicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 248-251 art. 699 din 05.11.2013, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023.
13. Cod nr. 985 din 18.04.2002, Republicat în M. Of. al Republicii Moldova nr. 72-74 art. 195 din 14.04.2009, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.legis.md, accesat 01.08.2023 în continuare C.pen. R.M.
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 1 din 02.04.2007;
15. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 11 din 24.12.2012;
16. Ordonnance n° 45-2590 du 2 novembre 1945 relative au statut du notariat, publicată în JORF nr. 258 din 03.11.1945, cu modificările și completările următoare, disponibil online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 20.08.2023
17. Décret n° 73-609 du 5 juillet 1973 relatif à la formation professionnelle dans le notariat et aux conditions d'accès aux fonctions de notaire, publicat în JORF nr. 0157 din 07.07.1973, cu modificările și completările următoare, disponibil online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 20.08.2023.
18. Arrêté du 22 mai 2018 portant approbation du règlement national et du règlement inter-cours du Conseil supérieur du notariat, publicat în JOFR nr. 0118 din 25 mai 2018, disponibil online pe <https://www.csn.notaires.fr/fr/reglement-national-reglement-inter-cours> accesat 24.08.2023
19. LOI n° 2015-990 du 6 août 2015 pour la croissance, l'activité et l'égalité des chances économiques (1), publicată în JORF n°0181 du 7 août 2015, disponibilă online la adresa www.commissaire-justice.fr, accesat 22.08.2023
20. The missions of the commissioner of justice, disponibil online pe www.commissaire-justice.fr, accesat 22.08.2023.
21. Ordonnance n° 2016-728 du 2 juin 2016 relative au statut de commissaire de justice, publicată în JORF n°0128 du 3 juin 2016, disponibilă online la adresa www.commissaire-justice.fr, accesat 22.08.2023
22. Statut et monopole des commissaires de justice, disponibil online pe www.commissaire-justice.fr, accesat 22.08.2023
23. Loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques, publicată în JORF nr. 0003 din 05.01.1972, cu modificările și completările ulterioare, disponibilă online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 24.08.2023
24. Décret n°91-1197 du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat, cu modificările și completările ulterioare, publicat în JORF nr. 0277 din 28.11.1991, disponibil online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 20.08.2023
25. Décret n° 2023-552 du 30 juin 2023 portant code de déontologie des avocats, publicat în JORF nr. 0152 din 02.07.2023, disponibil online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 20.08.2023
26. Règles Professionnelles des Administrateurs Judiciaires et Mandataires Judiciaires, adoptat de Conseil national des administrateurs judiciaires et des mandataires judiciaires disponibil online pe www.cnajmj.fr accesat 23.08.2023
27. Loi n° 95-125 du 8 février 1995 relative à l'organisation des juridictions et à la procédure civile, pénale et administrative, cu modificările și completările ulterioare, publicată în JORF nr. 0034 din 09.02.1995
28. Décret n° 2017-1457 du 9 octobre 2017 relatif à la liste des médiateurs auprès de la cour d'appel, publicat în JORF NR. 0238 din 11.10.2017, disponibil online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 20.08.2023.

29. Code pénal în vigoare din 1 martie 1994, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.legifrance.gouv.fr accesat 24.08.2023
30. *Ley del Notariado de 28 de mayo de 1862*, publicată în Gaceta de Madrid nr. 149 din 29.05.1862, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.boe.es accesat 23.08.2023
31. *Reglamento de la organización y régimen del Notariado*, aprobat prin *Decreto de 2 de junio de 1944 por el que se aprueba con carácter definitivo el Reglamento de la organización y régimen del Notariado* emis de către Ministerul Justiției, publicat în Boletín Oficial del Estado nr. 189 din 07.07.1944, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.boe.es accesat 23.08.2023
32. *Reglas y normas de subastas procuradores como entidad especializada en la realizacion de bienes*, disponibil online pe www.cgpe.es accesat 23.08.2023.
33. *The judicial officer in the world – Spain*, disponibil online pe www.uilhj.com, accesat 23.08.2023
34. *Ley 34/2006, de 30 de octubre, sobre el acceso a las profesiones de Abogado y Procurador de los Tribunales*, publicată în Boletín Oficial del Estado nr. 260, din 31.10.2006, disponibilă online pe <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-18870> accesat 23.08.2023
35. *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial*, publicată în Boletín Oficial del Estado nr. 157 din 02.07.1985, cu modificările și completările ulterioare
36. Statutul general al avocaturii spaniole, aprobat prin Decretul regal nr. 1350/2021 emis de către Ministerul Justiției, publicat în Boletín Oficial del Estado nr. 71 din 24.03.2021, disponibil online pe www.boe.es accesat 23.08.2023
37. Código deontológico de los procuradores de los tribunales, disponibil online la adresa www.cgpe.es accesat 23.08.2023
38. *Código Deontológico adoptat de Consejo General de la Abogacía Española*, disponibil online pe www.abogacia.es accesat 01.08.2023
39. *Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal*, publicat în Boletín Oficial del Estado nr. 127 din 05.05.2020, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.boe.es accesat 23.08.2023
40. *Ley 22/2003, de 9 de julio, Concursal*, publicată în Boletín Oficial del Estado nr. 164 din 10.07.2003, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.boe.es accesat 23.08.2023
41. *Ley 5/2012, de 6 de julio, de mediación en asuntos civiles y mercantiles*, Publicată în Boletín Oficial del Estado nr. 162 din 07.07.2012, cu modificările și completările ulterioare
42. Decretul Regal nr. 980/2013 din 13.12.2013 (*Real Decreto 980/2013, de 13 de diciembre, por el que se desarrollan determinados aspectos de la Ley 5/2012, de 6 de julio, de mediación en asuntos civiles y mercantiles*, publicat în Boletín Oficial del Estado nr. 310 din 27.12.2013
43. *Reglamento del servicio de mediación del CGPE (CONSEJO GENERAL DE PROCURADORES DE ESPAÑA)*, din 2015, disponibil online pe www.cgpe.es accesat 23.08.2023
44. *Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal*, publicată în Boletín Oficial del Estado nr. 281 din 24.11.1995, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online pe www.boe.es accesat 23.08.2023.
45. Loi du 25 ventôse an XI contenant organisation du notariat, publicată în Moniteur belge nr. 18003031601 din 16.03.1803, cu modificările și completările ulterioare, disponibilă online la adresa <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/1803/03/16/1803031601/justel> accesat 26.08.2023.
46. Code de déontologie, disponibil online pe <https://www.notaire.be/le-notaire/legislation-et-reglements-1> accesat 27.08.2023
47. Codul Judiciar din 10.10.1967; Code judiciaire - Septième partie : LA MEDIATION (art. 1723/1 à 1737), publicat în Monitorul Belgiei nr. 1967101063 din 22.03.2005, pagina 12773, cu modificările și completările ulterioare disponibil online pe www.droitbelge.be/codes.asp, accesat 25.08.2023

48. Code de déontologie de l'avocat emis de Asociația barourilor francofone și germanofone, disponibil online la adresa www.avocats.be accesat 27.08.2023.
49. Code de droit économique din 28.02.2013, cu modificările și completările ulterioare, publicat în Moniteur belge nr. 2013A11134 din 29.03.2013 p. 19975, accesat online la adresa www.droitbelge.be/codes.asp, accesat 25.08.2023.
50. Code de déontologie des médiateurs agréés, versiunea din 16.12.2020, adoptat de Consiliul Federal al Medierii, disponibil online pe <https://www.cfm-fbc.be/fr/content/code-de-bonne-conduite> accesat 26.08.2023
51. Codul penal din 8 iunie 1867, publicat în Moniteur belge nr. 187060850 din 09.06.1867, p. 3133, cu modificările și completările ulterioare, disponibil online la adresa: www.ejustice.just.fgov.be;
52. Curtea Constituțională a Belgiei, Decizia nr. 127 din 26.09.2013.

XI. Alte instrumente de lucru:

1. Principiile fundamentale cu privire la rolul avocatului, adoptat de ONU cadrul celui de-al optulea Congres cu privire la prevenția criminalității și tratamentul infractorilor de la Havana, 27.08.1990;
2. Raportul raportorului special asupra independenței judecătorilor și avocaților E/CN.4/2004/60, emis la nivelul ONU;
3. Raportul raportorului special asupra independenței judecătorilor și avocaților A/HRC/35/31 emis la nivelul ONU;
4. Raportul raportorului special asupra independenței judecătorilor și avocaților în misiunea sa în România (17-24 mai 2011), emis la nivelul ONU;
5. Raportul raportorului special asupra independenței judecătorilor și avocaților Diego García-Sayán din 22.04.2022 A/HRC/50/36, emis la nivelul ONU;
6. Rezoluția nr. 1999/26 cu privire la dezvoltarea și implementarea medierii și justiției restaurative în domeniul penal Adoptată în cadrul celei de-a 43-a întâlnire plenară din 28.07.1999, emis la nivelul ONU;
7. Rezoluția nr. 2002/12 A Consiliului Economic și social, adoptată la nivelul ONU cu ocazia celei de-a 37-a sesiune plenară din 24.07.2002;
8. Consiliul Europei, Recomandarea rec (2000)21 a Comitetului Miniștrilor către Statele membre privind libertatea exercitării profesiei de avocat Adoptată de Comitetul Miniștrilor la 25 octombrie 2000, în cadrul celei de-a 727-a reuniuni a Delegațiilor Miniștrilor;
9. Consiliul Europei, Recomandarea nr. (98) 1 privind medierea familială Adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în data de 21 ianuarie 1998;
10. Consiliul Europei, Recomandarea nr. R (99) 19 privind medierea în materie penală, Adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în data de 15 septembrie 1999;
11. Consiliul Europei, Study on the feasibility of a new, binding or non-binding, european legal instrument on the profession of lawyer: possible added-value and effectiveness;
12. Congresul Avocaților din Republica Moldova, *Comentariu la Codul Deontologic al Avocaților din Republica Moldova*, Adoptat de Congresul Avocaților din 20 decembrie 2002, cu modificările și completările adoptate la 23 martie 2007 de Congresul Avocaților, cu modificările și completările adoptate la 01 iulie 2016 de Congresul Avocaților;
13. Raport asupra situației ofițerilor judiciari în Franța către UIHJ, actualizat în mai 2023, disponibil online pe www.uihj.com;
14. Recueil des règles déontologiques pour les huissiers de justice, disponibil online pe www.huissiersdejustice.be.

XII. Resurse web:

www.avocats.be;
www.ccbe.eu;
www.cfm-fbc.be;
www.cgpe.es;
www.cnajmj.fr;
www.coe.int
www.commissaire-justice.fr;
www.curia.europa.eu;
www.droitbelge.be;
www.europa-lex.eu;
www.ejustice.just.fgov.be;
www.hudoc.echr.coe.int;
www.huissiersdejustice.be
www.iccj.ro;
www.ier.gov.ro;
www.juridice.ro;
www.legifrance.gouv.fr;
www.legis.md;
www.notaire.be;
www.rolii.ro;
www.scj.ro;
www.sintact.ro;
www.un.org
www.uam.md
www.uhj.com
www.unbr.ro